

Poljudna pravna knjižnica.

Zvezek XI. in XII.

5. Knjiga.

Predpisi

zoper okvaro poljščine za
Kranjsko, Koroško, Goriško,
Istro, Trst in Štajersko.

Uredil in pojasnil
dr. Ed. Volčič.

Prvi natis.

Cena 80 vin.

V Ljubljani 1908.

Izdalo in založilo društvo „Pravnik“. - - - - -
- - - - - Tisk J. Krajec nasl. v Rudolfovem.

Publication number 1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

1000000000

Poljudna pravna knjižnica.

Zvezek XI. in XII.

Knjiga 5.

Predpisi

zoper okvaro poljščine za
Kranjsko, Koroško, Goriško,
Istro, Trst in Štajersko.

Uredil in pojasnil
dr. Ed. Volčič.

Prvi natis.

Cena 80 vin.

V Ljubljani 1908.

Izdalo in založilo društvo „Pravnik“. - - - - -

- - - - - Tisk J. Krajec nasl. v Rudolfovem.

Urednik si pridržuje vse pravice.

Kratice.

cp. = civ. pr. r. = civilni pravdni red.

dež. 8. = dež. zak. št. 8. = deželnega zakonika št. 8.

dz. 84. = drž. zak. št. 84. = državnega zakonika št. 84.

kz. = k. z. = kaz. zak. = kazenski zakon.

kpr. = k. pr. r. = kazenski pravdni red.

odz. = obč. drž. zak. = občni državljanski zakonik.

= v opombah pomenja: sedanji izraz ali: bolje rečeno.

I.

Državni zakon.

Zakon od 16. junija 1872, dz. 84, o uradnem stanju stražarskega osebja, postavljenega v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako :

§ 1. Ako se na podlogi deželnih zakonov posebno stražarsko osebje postavi v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva, kakor so: poljedelstvo, gozdárstvo, rudárstvo, lovstvo, ribarstvo ali drugačne pravice na vodah, naj, kar se tiče uradnega stanja semkaj spadajočih stražnikov (paznikov, čuvajev i. t. d.), ako jih je politično okrajno oblastvo potrdilo v njih uradu in vzelo v prisego, brez kakega razločka, ali so v javnih ali v zasebnih (privatnih) službah, naslednja določila toliko veljajo, kolikor o tem ni utesnilnih naredeb v tistih ukazih, kateri stražnikom v red devajo področje.

§ 2. Stražnike je, kadar delajo svojo službo opravljáje, in imajo poleg tega na sebi svojo predpisano služno obleko ali služno znamenje,

treba smatrati za javne straže, ter oni uživajo v zakonih utrjene pravice, katere pristojne oblastvenim osebam in civilnim stražam. Zakonita določila o svedočenju državnih, v prisego vzetih služabnikov o tem, kar so o kazenskih stvaréh zapazili v svoji službi, raztezajo se tudi na te vrste svedočenje stražnikov.

§ 3. Stražnik sme človeka prijeti samo v to namero, da ga potem izroči takemu oblastvu, katero je nadstojno,¹⁾ z njim dalje postopati, in to edino tedaj:

1. če tisti, katerega je zasačil v kaznilnem dejanju na takih stvareh, ki so izročene njegovemu nadzoru, a) stražniku ni znan, ali če nima stanovitega prebivališča v občini ali v občinah, v katerih je okrožje njegovega nadzora, ali b) če se ustavlja njegovemu službenemu opominu, če ga psuje ali roko nanj vrže (se ga loti), ali c) če je naredil precej veliko kvaro ali delal s posebno hudobnostjo.

2. Če neznanca na tuji zemlji ali blizu takih stvari, katere so izročene stražnikovemu nadzoru, najde tako, da je sumnja očitna, kakor bi na teh stvaréh kaznilno dejanje bil storil ali storiti poskušal.

¹⁾ = pristojno.

§ 4. Ako človek, kateri se po § 3. sme deti pod stražo, (iz nje) pobegne, upravičen je stražnik tega človeka loviti tudi dalje čez svoje nadzorno okrožje ter ga prijeti zunaj tega okrožja.

§ 5. Ljudém, zasáčenim v samem dejanju, smejo se odvzeti vse stvari, kar jih izvira iz kaznilnega dejanja, in kar je namenjenih v izvršilo tega dejanja.

§ 6. Tudi razen tedaj, kadar se kedo zasáči v samem dejanju, ima stražnik pravico, takim ljudem, o katerih je sumnja očitna, da so kaznilno dejanje storili na stvaréh njegovega nadzora, ali k takemu dejanju delajo priprave, odvzemati tiste stvari, kar jih po vsi podobnosti izvira iz storjenega takega kaznilnega dejanja, ali kar jih je namenjenih vánj, ako se ne bi opravičilo, zakaj so te stvari s saboj prinesene.

§ 7. Ljudi, katere stražnik dene pod stražo, in tudi odvzete stvari naj takoj izroči oblastvu, nadstojnemu,¹⁾ sprejemati jih, kolikor o tem posebni zakoni kako drugače ne vелеvajo. Kar se tiče ljudi, pod stražo devénih, ne sme se nikoli prekoračiti 48 ur roka, v § 4. zakona od 27. oktobra 1862 (drž. zak. št. 87) odločenega v izročevanje oblastvu, nadstojnemu,¹⁾ z njimi dalje postopati.

¹⁾ = pristojnemu.

§ 8. Ta zakon ne predrugáča že zdaj veljavnih ukazov o stražarskem osebju, postavljenem v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva.

§ 9. Ministrom notranjih stvari, pravosodja in poljedelstva se naroča, da izvrše ta zakon.

II.

Predpisi za Kranjsko.**a) Zakon od 17. januarja 1875, dež. 8.
o obrambi poljščine.****I. O poljščini in o poljskih okvarbah
(škodah).**

§ 1. Poljščina¹⁾ se deva pod posebno obrambo tega zakona. Ob izvrševanju tega zakona se k poljščini šteje vse tiste stvari, katere so s kmetovanjem ali poljedelstvom v najširšem zmislu ali na ravnost ali posrednje v zvezi, dokler so te stvari na samem polju. K poljščini se zatorej šteje zemljišča sama, kakoršna so: njive, travniki, pašniki, vrtje, vinogradi, sadno drevje in vsakoršni zasadi, teščilnice (prešalnice), poljske koč, kozleci, senice, ulnjaki (bučelnjaki), plotovi in seči,²⁾ ribniki, ribarnice in naredbe za umeteljno ribstvo, naprave za dovod in odvod vode, jezovi, vodne stavbe in vodovodi, poljski vodnjaki, poljski kolovozniki in steze i. t. d., ter tudi vsi še ne spravljeni pridelki in setve, dalje seno, slama in pridelki v kopah ali v stogih, ostrnicah in kozleceh, na polji puščeno kmetско orodje, vprežna in pašna živina, gnoj i. t. d.

¹⁾ = poljsko blago (Feldgut). ²⁾ = žive meje, ograje.

§ 2. Za poljsko okvarbo¹⁾ se kaznuje vsako pokvarilo (poškodovanje) poljščine (§ 1) ter vsi prestopki tistih prepovedi, katere so ali že

v tem zakonu, ali jih na podlogi tega zakona politično oblastvo (okrajno oblastvo, občinski odbor) posebe razglasi poljščini v obrambo, kolikor ta pokvarila ali prestopki teh prepovedi ne spadajo pod občni kazenski zakon ali pod posebne zakone in ukaze, razglašene v obrambo drugih vrst zemljedelstva, posebno v obrambo vodnih pravic ali izvrševanje cestne policije.

¹⁾ — poljski pregrešek (Feldfrevel).

§ 3. Posebno se izrekoma prepoveduje:

- a) brez pravice hoditi, ležati, jezdariti, voziti po vrtilih sploh, tudi po obdelanih ali že za setev pripravljenih njivah, dalje po travnikih tedaj, kadar trava raste, naposled po vsakem zemljišču, ako ograje, prepovedne deske (table) ali druga vidna svarila kažejo, da je zaprto;
- b) brez pravice hoditi po potih, kateri so po županovem ukazu zaprti tedaj, kadar zori grozdje ali druga poljščina ali drevesno sadje, in ki jih prepovedne deske ali druga vidna svarila zaznamenavajo, da so prepovedani;
- c) brez pravice odpravljati ograje, v njih zlovoljno odpirati in tuji lastnini v nevarnost odprte puščati lese (vrline), ter odpravljati prepovedne deske in svarila ali jih tako pokaziti, da jih potlej nihče ne more poznati;
- d) samovlastno začenjati steze ali kolovoznike¹⁾ na polju;
- e) samovlastno razoravati, razkopavati ali kako drugače kvariti obče poljske poti, steze ali mejne obronke njivam, predstavljati ali

izkopavati mejnike ter tudi tujo zemljo prioravati;

f) brez pravice odlamljati ali odrezavati debla, veje, mladike, cvetje ali sadje, smukati listovje (perje) z dreves ali koristnega grmovja ter tudi izdirati lesene kole;

g) brez pravice z obdelanih njiv odrezavati, odtrgavati žitno klasje, stročje ali kakoršno koli rastlinje, potem kositi, žeti ali muliti travo ob potih ali po mejnih obronkih na polju;

h) brez pravice pobirati ali izkopavati kosti, krpe (cunje) ali gnojila po vrtih ali njivah, po travnikih ali pašnikih, in brez pravice kopati prst, pesek, prod, kamenje, ter tudi listje grabiti in pobirati zrelo ali nezrelo sadje (otinke) na tuji zemlji;

i) brez pravice odkladati ali metati kamenje, gramos (šuto), črepinje, nesnago ali plevel na tujo zemljo ali na poti;

k) brez pravice rabiti tuje senice, kozlece, poljske kočje ali na polji ostavljeno orodje ter tudi to orodje skrivati, raznašati ali kaziti;

l) zlovoljno prevračati ali raztresati tujo prst na kupih ali gnoj v gomilah, žito v kopah, nastil v skladih, seno, slamo ali pridelke v kopah, ostrnicah, stogih ali kozleceh, ter tudi okvarjati na polji stoječe tuje priprave, v katerih se suši klaja ali pridelki;

m) samovlastno požigati močvirje, ki ima sušek (šoto) v sebi.

¹⁾ = kolovozne poti.

§ 4. Zunaj zaprtih ali drugače ograjenih prostorov ne sme nobeno živinče ostati prosto brez pazke.

Če so kraji taki, da je treba izimkov od tega ukaza, utegne te izimke občinski odbor dovoliti.

§ 5. Živina se zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov sme pasti samo pod očmi pripravnega pastirja.

Na takih pašnikih, kateri so tako ozkega prostora¹⁾ ali tako ležé, da se je po pravici bati, da bi živina prestopila na tuja tla ali sploh utegnila okvariti tujo poljščino, naj se živina primerno z ozlicami (štriki) priveže h kaki trdno stoječi stvari, ali naj se vodi s povodcem (paša na povodcu).

¹⁾ = malega obsega (vom geringen Umfange).

§ 6. Na zemljiščih, katera niso od vseh strani tako ograjena, da ne more živina iz njih stopiti, prepovedana je po noči vsaka paša, tudi na povodcu.

Kodar so posebne razmere, ondod utegne občinski odbor izimke od te prepovedi dovoliti o posebnih pašnikih.

§ 7. Živina se na pašo in s paše sme samo po dnevi goniti.

Po tem zakonu se dan od noči tako razloča, da se v dan šteje ves čas, kar ga je jedno uro pred solničnim vzhodom do jedne ure po zahodu.

§ 8. Če so potje na pašo taki, da se je po pravici bati, da ne bi na pašo gnana živina okvarila tuje poljščine, utegne¹⁾ občinski odbor prepovedati, da po tistih koseh potov, katere

on zaznamena, živina ne ide na pašo drugače, nego li k živinčetu privezano, ali na povodcih.

¹⁾ = sme.

§ 9. Politično okrajno oblastvo sme po razmerah kakega kraja poljščini v obrambo prepovedati, da se po noči tuje živinske črede po cestah in potih med neograjenimi njivami ali travniki ne smejo goniti drugače, nego li pod pazko posebnega izpremljača, katerega postavi župan in ga živinski gonjač plača po taki ceni, kakoršno je oblastvo potrdilo.

§ 10. Živina se goniti ali pasti na tujem zemljišči sme — razven če to dovoljujejo kake posebne pravice — samo tedaj, kadar dotični gospodar izrekoma privoli.

To posebno tudi velja o paši po tujih ledinah (prahah) in strniščih ter ob potih in po mejnih obronkih¹⁾ med njivami.

¹⁾ = grivah.

§ 11. Pábirkovati po vrtih, zasadih, vinogradih ali po njivah in travnikih je od solnčnega zahoda do vzhoda gladko¹⁾ prepovedano, a drugače je svobodno samo s privolitvijo dotičnega gospodarja.

¹⁾ = brezpogojno (unbedingt).

§ 12. Posebnim kosovom občinskega okoliša, kateri imajo v sebi ali samo ali po večini take vinograde raznih gospodarjev, da se držé drug drugega, utegne¹⁾ občinski odbor dogovorno²⁾ s temi gospodarji, po oznanilu, kakoršno je v tistem kraju navadno, razglasiti prepoved, da se v tem okolišu trgategv ne sme začeti pred tistim dnevom, ki ga je občinski odbor postavil. Izimek od tega naj župan posameznim

vinogradnikom dovoli tedaj, ko izreko, da sami povrnejo stroške, kar bi jih utegnilo biti od posebnih čuvajskih preskrbil, potrebnih drugim vinogradom v obrambo za to, ker so oni po svojih vinogradih jeli poprej trgati.

¹⁾ = sme. ²⁾ = sporazumno (im Einverständniße), v pojasnilo glej zakon za vinograde niže v knjigi pod I. c.)

II. Kazenska določila.

§ 13. Poljske okvarbe kazni je 2 do 80 kron globe ali 6 ur do 8 dni zapor.

A to določilo ima vendar izimke, zaznamene v naslednjih dveh §§., v 14. in 15.

§ 14. Prestopek tistih ukazov¹⁾ in prepovedi, kar jih je v §§ 4—11 živini branečih kvaro delati, naj se praviloma oglobi (kaznuje v novcih) po tem odmerilu:

od konja, mezga ali osla je globe po K	2.—
„ goveda po	1.—
„ prasca po	—60
„ koze po	—60
„ ovce po	—40
„ gosí po	—20
„ druge kure ²⁾ po	—10

Ta kazni bodi dvojna, ako se živina zaradi paše nalašč žene na tuja tla, ali če je prestopek bil po noči. (§ 7.)

Dvojna bodi kazni tudi tedaj, kadar se prestopek zgodi na obdelanih njivah, vrtih, vinogradih, na mokrih ali vgreznih travnikih ali na takih zemljiščih, ki jih ograje, prepovedne deske ali drugačna v tistem kraju navadna svačila zaznamenavajo, da so zaprta.

Za prestopok v § 3 za a) in b), če se je storil tako, da se je brez pravice hodilo ali ležalo, naj vsak človek trpi po 1 krono globe; a če se je brez pravice jezdilo ali vozilo, tedaj bodi po dve kroni od jezdnega ali vpreznega živinčeta globe; v § 3. za f) omenjeno okvarilo dreves ali koristnega grmovja na deblu se kaznuje tako, da je po štiri krone globe od vsakega drevesa ali grma; kadar se osmuka listovje ter odlomijo ali kako drugače okvarijo veje, mladike, cvetje ali sadje, naj se da po dve kroni od vsakega drevesa ali grma; ako se izdere lesen kol, bodi po dve kroni od kola.

Kadar so posebnega ozira vredne razmere, tedaj se utegne²⁾ vsaka globa posebe tudi manjša prisoditi, a nikoli je ne bodi pod polovico zakonitega odmerila. — Vseh posameznih glob vkupaj ne sme za isti kazenski pregrešek biti nikoli nad 80 kron.

¹⁾ = perutnine (Federvieh). ²⁾ = sme.

§ 15. Ako poljsko okvarbo načinijo otroci, posli ali pastirji, ker se jim naročilo ni dovolj dopovedalo ali ker niso bili zmožni tega naročila redno opraviti, naj naročnika, brez kakega razločka, ali so imenovane osebe prišle pod kazensko postopanje ali ne, zadene do 20 kron globe, ker je dolžno skrb opustil.

To določilo naj posebno velja tudi tedaj, kadar se pastirjem ni bilo na tanko povedalo, kod so meje pašnega okoliša.

A globa, katera zadene naročnika, ne sme preseči tiste globe, kar je postavljene na sam prestopok, ki so ga storile poprej imenovane osebe.

Za storjeno kvaro je naročnik porok po meri § 1315. v obč. drž. zakoniku.¹⁾

¹⁾ § 1315. odz.: Ravno tako je tisti, ki je vedoma najel takošno nevarno osebo, ali se v kakem opraviilu poslužil neprilpravne osebe, odgovoren za škodo, katero je kedo drugi trpel zavoljo tega.

§ 16. Kedor načini poljsko okvarbo, takega ne zadene samo zaslužena kazen, nego dolžen je vselej tudi kvaro povrniti.

Za poljske okvarbe, katere je storilo več ljudij vkupej, je za storjeno kvaro vsak posebe porok po meri §§ 1301. in 1302. v obč. drž. zakoniku.¹⁾

¹⁾ § 1301. odz.: Za škodo po krivici storjeno more več oseb biti odgovornih, ako so skupno k njej pomogle, ali samo po sebi ali drugih ljudeh, z zapeljevanjem, pretenjem, zapovedovanjem, pomaganjem, prikrivanjem i. t. d., ali tudi s samim zanemarjenjem posebne dolžnosti, da se prepreči kako zlo.

§ 1302. odz.: V takem primeru odgovarja vsakateri, ako oškodba izhaja od nepaznosti, in se da določiti, koliko škode da je vsak napravil, samo za škodo, ki jo je napravil s svojo nepaznostjo. Ako je pa škoda storjena nalašč, ali pa, ako se ne da določiti, koliko se je vsakateri posebej udeležil poškodovanja, so odgovorni vsi za enega in eden za vse; toda tistemu, ki je škodo povrnil, je prihranjena pravica, poprijeti ostale za povračilo.

III. O poljskih čuvajih (poljaki).

§ 17. Poljščini v obrambo, da je ne zadenó okvarbe, naj se poljski čuvaji (poljaki) postavijo, ako jih je treba, ter naj se vzemo v prisego na poljsko čuvajstvo.

Ob takih slučajih naj občina primerno število vkupnih, v prisego vzetih čuvajev postavi tistim zemljiščem, katera ležé v nje okoliši ter

spadajo k poljščini, in katerim posamezni gospodarji niso posebnih čuvajev postavili po § 18.

Troški s poljskimi čuvaji, katere postavi občina, naj po zmislu občinskega redú razmerno zadenó gospodarje tistih zemljišč, ki so čuvajem v pazko izročena.

S privolitvijo političnega okrajnega oblastva utegneta¹⁾ dve ali tudi več občin tistim zemljiščem, katerim je v njih okolišu treba pazke, postaviti skupnega poljskega čuvaja, če kaže, da bode s tem poljščina imela dovolj obrambe.

¹⁾ = smeta.

§ 18. Posamezni gospodarji ali njih več, ki imajo vsi vkupej vsaj petdeset hektarov ($86\frac{9}{10}$ d. avst. oraliy) k poljščini spadajočih zemljišč, utegnejo jim postaviti posebne, v prisego vzete poljake, naj si ta zemljišča leže v isti občini ali ne, samo če tisti kraj nima kakih zaprek, katere bi uperale, ta zemljišča združiti pod jedno čuvajstvo.

Ako bi se hoteli posebni, v prisego vzeti poljski čuvaji postaviti takemu zemljiškemu prostoru, kateri nima zgoraj povedane mere, treba je poprej posebne privolitve od političnega okrajnega oblastva, in ta privolitev se sme samo tedaj odreči, kadar bi tehtni vzroki branili take čuvaje postavljati.

§ 19. Postavljenega poljskega čuvaja naj politično okrajno oblastvo odobri in v prisego vzame. Potem je on javen stražnik po zmislu zakona od 16. junija 1872 (dz. 84).

Tako odobriti in v prisego vzeti je poljaka moči samo tedaj, kadar zahteva tisti, ki ga je postavil.

Priseza se tako, kakor govori zadaj priložena, spisana prisega.¹⁾

¹⁾ = prisežni obrazec (Eidesformel).

§ 20. Politično okrajno oblastvo more odreči, da se poljak ne odobri in v prisego ne vzame, če telesno ni sposoben ali če zaupa ni vreden.

§ 21. V poljsko čuvajstvo se smejo odobravati in v prisego jemati samo taki ljudje, kateri so dovršili dvajseto leto ter znajo zakone in ukaze, kar se jih tiče njihove službe.

Tudi taki, kateri so za gozdno in lovsko čuvajstvo vzeti v prisego, utegnejo¹⁾ se ob enem postaviti za poljsko čuvajstvo ter za-nje v prisego vzeti.

¹⁾ = smejo.

§ 22. Vsakemu za poljsko čuvajstvo v prisego vzetemu človeku treba, da politično okrajno oblastvo v poverilo dá pismeno potrdbo, da je za službo res odobren in v prisego vzet (§ 19); v to potrdbo se vrhu tega dene ime tistega, kedor je čuvaja postavil, in tudi okoliš, kateri je čuvaju v pazko odkazan.

Ako bi se v čuvajskem okolišu kaj izpremenilo, dolžen je naročnik to nemudoma oznaniti političnemu okrajnemu oblastvu, da se popravi omenjena pismena potrdba.¹⁾

Če v prisego vzeti poljak v službo poljskega čuvajstva stopi h kakemu drugemu naročniku, naj poljak pismeno potrdbo izroči političnemu okrajnemu oblastvu svojega novega stališča, in to oblastvo njemu, pozivaje se na prisego, katero je storil že ob nastopu po-

prejšne službe, dá novo potrdbo, ustrežajočo izpremenjenim razmeram.

Obrazec te potrdbe naj ustanovi politična deželna oblast.

¹⁾ = izkaznica.

§ 23. Če pri poljaku, ki je že v prisego vzet, nastopi kaj takega, kar bi mu po § 20. bilo prisego branilo, tedaj naj, ako čuvaj ni izgubil službe vsled sodniške¹⁾ razsodbe po kazenskem zakonu, politično okrajno oblastvo prisodi, da se mu utegne odobrilo v službi razreči²⁾ (§ 19) in odvzeti potrdba, omenjena v § 22.

¹⁾ = sodne (gerichtliche). ²⁾ = preklicati.

§ 24. V službi odobrenega in v prisego vzetega čuvaja veže dolžnost, kadar opravlja svoje delo, nositi službeno znamenje, ki ga naj politično okrajno oblastvo določi ter primerno razglasi.

On ima tudi pravico, v službi nositi kratko sabljo, katere vendar ne sme rabiti, razven kadar je v taki sili, da je upravičen, samega sebe braniti.¹⁾

¹⁾ = v silobranu (Notwehr).

§ 25. Kar se tiče uradne stopinje¹⁾ v prisego vzetega čuvaja, in posebno kar se tiče verjetnosti njegovega pričevanja ter tudi njegovih pravic, prijematih in loviti take ljudi, kateri so se zasledili v kaznilnem dejanju, namerjenem proti obrambi poljščine, ali kateri so takega dejanja zelo sumni, potem kar se tiče odjemanja takih stvari, ki so pridobljene v kaznilnem dejanju, ali ki so bile v to dejanje odmenjene, naposled kar se tiče njegove dol-

žnosti, vse te stvari in tudi prijete ljudi izročati nadstojnemu oblastvu, — veljajo določila v zakonu od 16. junija 1872. (dz. 84).²⁾

¹⁾ = lastnosti (Stellung). ²⁾ Glej v knjigi pod I.

§ 26. Kadar živina okvari zemljišče, naj poljak brez okvarjenca zasebno zarubi zanj toliko živinčet, kolikor je dovolj, da se kvara povrne (§ 1321. v obč. drž. zak.),¹⁾ če tega že ni sam okvarjenec storil.

Poljski čuvaj, katerega je občina postavila, naj te rubežni tedaj ne stori, kadar je kvaro naredila taka živina, ki je od občinske črede, katero pase pastir, ki ga je postavila občina.

¹⁾ § 1321. odz.: Kedor na svoji zemlji tuje živinče najde, zato še nima pravice ubiti ga. On ga sme s primerno silo odpoditi, ali ako mu je napravilo škodo, ima pravico sam zarubiti toliko živinčet, kolikor jih je dosti, da se mu nadomesti škoda. Vendar pa se mora v osmih dneh z lastnikom pogoditi, ali pa pred sodnikom tožiti; drugače pa mora zarubljena živinčeta dati nazaj.

§ 1322. odz.: Zarubljena živina se mora vrniti tudi, kadar lastnik da kako drugo primerno varnost.

§ 27. Poljaka veže dolžnost, da vsako poljsko okvarbo, katero zapazi, naj si je znano ali ne, kedo je to storil, nemudoma oznani svojemu naročniku, in sicer občinski poljak županu, a po § 18. postavljeni poljak svojemu gospodarju ter ob enem tudi županu.

§ 28. Poljak naj takoj izroči županu stvari in orodje, kar je zaradi poljske okvarbe odvezel po §§ 5. in 6. v zakonu od 16. junija 1872. (dz. 84).

Kadar živino zarubi čuvaj, ki ga je postavila občina, dolžen jo je nemudoma izročiti županu.

Poljak, postavljen po § 18, naj nemudoma svojemu gospodarju izroči zarubljeno živino ter ob enem to rubežen oznani županu.

§ 29. Politično okrajno oblastvo treba da o vseh v prisego vzetih poljskih čuvajih, kar jih je v njegovem kraju, drži zapis, kateri naj vedno bode v razvidnosti.

Občinski glavarji (župani), oziroma zemljiški gospodarji (§ 18) so dolžni, vsako izpremembro prisežnih čuvajev, katere so postavili, najpozneje v 14. dnevih oznaniti političnemu okrajnemu oblastvu, drugače jih zadene štiri do dvajset kron globe za redno kazen.¹⁾

¹⁾ = redovno kazen, kazen zaradi nereda.

IV. Kako je postopati in katera oblastva naj postopajo.

§ 30. Postopati o poljskih okvarbah, oziroma preiskovati jih in kaznjevati, pristoji županu tiste občine, ki se je v njenem okolišu zakon prelomil.

To kazensko pravico po ukazu občinskega redú izvršuje v izročenem področju župan z dvema prisednikoma (občinskima svetnikoma) vred.

A kadar so postavljenjenci te občine obdolženi, da so poljsko okvarbo načinili kaki drugi občini, ali kadar se sploh stvar suče okolo take poljske okvarbe, v katero se kaže, da je zapleteno občinsko, po gori omenjenem pravilu nadstojno glavarstvo, tedaj kazensko postopanje prve stopinje pristoji političnemu okrajnemu glavarstvu.

§ 31. Kazensko postopanje se prične samo tedaj, kadar zahteva tisti, kogar je zadela poljska okvarba, ali komur je pretila nevarnost, ali kadar v prisego vzeti čuvaj naravnost ovadi poljsko okvarbo.

§ 32. Župana veže dolžnost, da vse, kar izve storjenega proti varnosti poljščine, takoj oznani okvarjencem, ter da posebno tiste pregreške, ki spadajo pod občni kazenski zakon, nemudoma ovadi kazenskemu oblastvu, naj bi o njih dalje postopalo.

§ 33. Župan treba da stvari od poljske okvarbe pridobljene, katere je njemu poljski čuvaj izročil po § 28, odda okvarjenemu gospodarju, ako mu je znan.

A če okvarjenec ni znan, tedaj naj župan stori vse, česar je treba, da izvé, ter omenjene stvari naj za zdaj shrani, ali, ako so take, da bi se izpridile, naj jih neznanemu okvarjencu v korist proda na dražbi ali kako drugače k pridru pripravi.¹⁾

Ako tudi se je za okvarjenca ovédalo, a on se vendar za te stvari ali za njih vrednost ne oglasi v letu dni od tistega časa, ko se je bila poljska okvarba zgodila, tedaj naj vsi novci (denarji), kar se jih je na dražbi skupilo za te stvari, ako jih ni nad deset kron, gredo v ubožni zaklad tistega kraja, — vendar naj občini ostane poroštvo za pravice, katere bi gospodar teh stvari morebiti imel še med dobo zastarelosti; ako se li skupi nad deset kron, naj se novci vsi izročé političnemu okrajnemu oblastvu, da jih potem kam dalje obrne.²⁾

¹⁾ = v prid spravi (verwerten). ²⁾ = da z njimi dalje ravna po zakonu.

§ 34. Če se je zarubljena živina izročila po § 28. županu, naj to mahoma zgласi njenemu gospodarju, ako je znan, in tudi okvarjencu, katerega treba da ga še posebno pozove, naj svojo pravico do povračila storjene kvare dokaže najpozneje v osmih dneh po rubežni, ker drugače bi zarubljeno živino bilo nazaj dati gospodarju, ako bi se zanjo oglasil.

Če je okvarjenec v tem določenem roku dokazal svojo pravico, naj župan poskuša, da se okvarjenec in gospodar zarubljene živine z lepa dogovorita, koliko gre okvarjencu povračila. Ako se ne moreta pogoditi z lepa in je že okvarjenec tudi tožbo pred sodnika pognal po § 1321. v obč. drž. zak.,¹⁾ tedaj župan, da povračilo storjene kvare dobode trdnost, sam izreče, koliko je gospodar dolžen plačati, in kadar ta plača, treba mu je zarubljeno živino vrniti še predno je postopanje o poljski okvarbi pravokrepno dognano. (§ 1322. v obč. drž. zak.)²⁾

¹⁾ in ²⁾ glej pri § 26.

§ 35. Določila § 34. ter ondukaj v red spravljene županove dolžnosti veljajo tudi tedaj, kadar za kakega okvarjenega gospodarja zarubi njegov prisezni poljak.

§ 36. Župan treba da pri poljskih okvarbah o vsakem posameznem slučaju, kateri pride v preiskovanje po § 31, brez odloga dožene, ali se je zgodil res ter kako se je zgodil, in da tudi izvrši zapis o dokazilih, ter ako se okvarjenec in obdolženec ne pogodita za povračilo storjene kvare, da cenitev napravi in po njej izreče, koliko povračila bodi s tistimi stvarmi

vred, ki so se od poljske okvarbe pridobljene po § 33. izročile okvarjencu.

§ 37. V cenitev poljske okvarbe je najpoprej poklicati v prisego vzete poljske čuvaje.

Ako poljski čuvaj meni, da je nad deset kron kvara, naj jo župan takoj da ceniti priseznemu cenitelju.

Tudi sicer, kadar se koli zgodi kaka poljska okvarba, sme okvarjenec in obdolženec od župana zahtevati, da kvaro dá ceniti priseznemu cenitelju.

§ 38. Če kvara niso po § 37. cenili prisezni čuvaji, naj župan v to delo pokliče tiste cenitelje, katere je sodišče postavilo in v prisego vzelo. Kadar takih ceniteljev ni, tedaj je politično okrajno oblastvo dolžno, da na prošnjo občine postavi posebne cenitelje poljskim okvarbam, ter da jih ali to oblastvo ali njegov namestnik¹⁾ vzame v prisego.

¹⁾ = odposlanec (Abgeordneter).

§ 39. V kazenski razsodbi naj se za storjeno kvaro izreče tudi pravica do njenega povračila, ki okvarjencu pristoji po kaki pogodbi s poljskim okvarnikom ali po cenitvi, ako tega povračila ni nad trideset kron ter ga obsojenec ne izpodbija za to, ker se mu zdi preveliko.

Kadar se izpodbija pravičnost kake cenitve, ki je bila nad 30 kron postavljena, tedaj je v kazenski razsodbi izreči samo do 30 kron povračila, in okvarjenca je treba za tisto, kar več zahteva, napotiti na civilno pravdo.

Ob enem je treba tudi o osebi tistega, ki je povračilo dolžen, razsoditi po §§ 15. in 16. ter ako so od poljske okvarbe užitka imeli še

kaki drugi ljudje, kateri niso krivice deležni, kakor se to godi, kadar se kaj popase, tedaj je izreči, če naj tudi ti ljudje ukvarjencu kaj povračila dadé znotraj tistih mej, katere so za povračilno vsoto (znesek) narejene v prvem odstavku.

§ 40. V kazenski razsodbi naj se krivcu tudi naloži povračilo tistih troškov, kar se jih je nabralo, ker je bilo treba rubiti ali tudi rediti zarubljeno živino in ker se je morebiti kvara ceniti dala priseznim ceniteljem.

§ 41. O tistem okvarnikovem orodju, katero mu je bilo pri poljski okvarbi odvzeto, ker se je rabilo v kaznilnem dejanju, naj se v razsodbi izreče, da je propadlo na korist ubožnega zaklada, ako je namreč okvarjenec prejel povračilo za svojo kvaro in so tudi troški kazenskega postopanja uže plačani, ter če vrednost teh stvari ne preseza desetih kron, in je vrhu tega manjša od prisojenega povračila.

Ako vsega tega ni, naj se orodje povrne gospodarju, če okvarjenec nema nič pravice do njega.

§ 42. Pritožba na županovo razsodbo gre k tistemu političnemu oblastvu, pod katero dotična občina neposrednje stoji, kar se tiče izročenega področja (h krajnemu oblastvu, k deželni oblasti).

Pritožba se ustno ali pismeno zgласi županu v osmih dneh od tistega dneva, katerega se je bila izpodbijana razsodba naznanila¹⁾ ali vročila.

Na dve soglasni razsodbi ni potem dalje nobene pritožbe.

Če kazensko postopanje v prvi stopinji pristoji političnemu okrajnemu oblastvu, tedaj o pritožbah k višemu sodniku veljajo splošna, semkaj mereča določila.

¹⁾ = oznanila, razglasila (kundgemacht).

§ 43. Globe gredo v ubožni zaklad tiste občine, v kateri se je pripetila poljska okvarba.

Ako bi se globa ne dala izterjati, naj se izpremeni v zapor ali v delovne dni za občno-koristne namene.

Za do deset kron globe se utegne¹⁾ prisoditi do 24 ur zapora, a nikedar izpod 6 ur. Dnina, kakoršna je v tistem kraju navadna, naj se šteje za jeden dan dela.

¹⁾ = sme.

§ 44. Preiskovanje in kazni poljskim okvarbam mine, če se na okvarnika nikakoršno preiskovanje ni začelo v treh mesecih od tistega dneva, katerega se je zgodila poljska okvarba.

S civilno pravdo se more iskati povračilo za tako poljsko okvarbo, katera zaradi zastarelости ni prišla v preiskavo.

V. Kedaj moč izgubé starejši ukazi ter se začne ta zakon izvrševati.

§ 45. Tisti dan, katerega ta zakon dobode moč, izgubé veljavo vsi dosedanji ukazi,¹⁾ kar se jih tiče poljske obrambe, kolikor so ti ukazi po pričujočem zakonu prenarejeni, in posebno ukaz ministrstev za notranje stvari in za pravosodje od 30. januarja 1860 (drž. zak. št. 28.)

¹⁾ = predpisi (Vorschriften).

§ 46. Ta zakon izvršiti se naroča ministru za poljedelstvo in ministru za notranje stvari.

Prisega poljskih čuvajev.

Prisezam, da hočem nad poljščino, katera bode meni v skrb izročena, vedno čuti in ji biti v obrambo, kar bodem najskrbneje ter najzvesteje mogel; da hočem vse tiste, kateri bi poskušali poljščino kakorkoli okvariti ali bi jo res okvarili ali sploh storili kak poljski pregrešek, ne gledajoč, kedo so, vselej vestno ovaditi, in ako bi treba bilo, rubiti jih po zakonu ali jih prijeti; da nečem nikogar nedolžnega po krivem tožiti ali na sum devati; da hočem vsako kvaro odvracati, kolikor bodem koli mogel, ter storjeno okvarilo po svoji najboljši vedi in vesti oglašati in ceniti ter si tudi prizadevati po zakonu, da se tako okvarilo odpravi; da se brez vedi in privolitve svojih nadstojnikov ali brez neogibne ovire nečem nikoli umikati dolžnostim, katere sem prevzel, ter da hočem za blago, ki mi bode izročeno, pošteno odgovoren biti.

Kakor mi res Bog pomozi!

b) Ukaz c. kr. kranjske deželne vlade od 11. sept. 1860, št. 14.643, s katerim se razglasi za Kranjsko nov zakon za vinograde.

(Ukazi c. kr. dež. gosposk za vojvodino Kranjsko. 1860. Št. 43.)

S cesarskim patentom od 7. septembra 1848 je bilo zemljišno podložitvo in grajšinstvo odpravljeno; s tem je tudi oblast nekdanje gorske gosposke čez vinograde nehala, zavoljo tega tudi to, kar je bilo v razglasu deželnega po-

glavarstva od 28. januarja 1832, št. 27049, (v zbirki deželnih postav, v 14. zvezku na strani 7.), na znanje dano, ni več veljavno za sedanji čas. C. kr. deželna vlada tedaj tisti zakon z nazočim ukazom prekliče, in razglasi, zmenivši se pred s c. kr. kmetijsko družbo, sledeči zakon za vinograde v Kranjski vojvodini, in ga dá s tem pristavkom v spolnovanje sploh na znanje, da zadobi brž s tem oklicem svojo moč.

c) Zakon za vinograde v vojvodini Kranjski.

§ 1. V vsaki soseski, v kateri so vinogradi, naj pokliče župan vse vinogradnike, kateri imajo pravico voliti, da pod njegovim predsedništvom za pet let izvolijo izmed sebe najmenj tri najbolj zastopne in njih popolnega zaupanja vredne može za gornike in ravno toliko namestnikov.¹⁾

§ 2. Če se dobro ali potrebno zdi, si tudi vinogradniki dveh ali več sosesk, kateri imajo pravico voliti, morejo skupaj svoje gornike in njih namestnike voliti.

§ 3. Pravico voliti ima samo tisti vinogradnik, kateri ima saj najmenj pol orala ali pol joha¹⁾ vinograda v tisti soseski. Vsakega pol orala vinograda več šteje pa zopet za en glas. Vlastniki ali lastnice vinogradov smejo namesto sebe tudi svoje po zakonu (postavi) pripuščene namestnike ali pa pooblaščenke k volitvi gornikov poslati.

§ 4. Župani morajo izvoljenim gornikom in njih namestnikom s posebnimi pismi na znanje dati, da so za to izvoljeni. Ko pet let preteče, je treba nove volitve, pri kateri se pa smejo poprejšnji gorniki in namestniki zopet voliti.

§ 5. Kadar kak gornik ne utegne svojega opravila opravljati, prevzame njegovo mesto tisti namestnik, kateri je dobil pri volitvi (§ 1.) največ glasov.

§ 6. Izvoljeni gorniki imajo sploh na vse gledati, kar je za blagor in izboljšanje vinstva treba. Posebno imajo skrbeti za napravljanje in popraviljanje potov v vinogradih; oni imajo gorske čuvaje udinjati, jim njih službo določiti

§ 1. ¹⁾ Primerjaj kranjskega deželnega odbora okrožnico 16. maja 1874, št. 2838, zdolaj pod d).

§ 3. ¹⁾ Z oznanilom c. kr. dež. vlade 24. februarja 1876, št. 1346, dež. zak. št. 7., l. 1876., se je zgorej določena mera pol orala spremenila v 30 arov.

in nad njimi čuti; prepričevati se imajo tudi, kako grozdje zóri, potem dan postaviti, kedaj utegne podbernja biti in kdaj trgatev ali bendima sploh se začeti; oni prevzamejo tudi, ako nogradniki to hočejo, vinsko mero v nogradih, kadar se vino prodaja i. t. d.

§ 7. V vseh njim odmenjenih zadevah se naj izvoljeni gorniki snidejo, kadar sami za potrebno spoznajo, ali če hoče župan imeti, da se posvetujejo o potrebnih rečeh. V tako posvetovanje morejo poklicati tudi odbornike njih bližne podružnice kmetijske družbe ali pa tudi druge zastopne in zaupanja vredne može; toda ti imajo samo posvetovalen, pa ne določen glas. Izvoljeni gorniki delajo svoje sklepe po večini glasov in njih sklepi se imajo županu dati na znanje, kateri bo imel skrb, da jih vsi nogradniki tiste soseske izvejo po najpripravniši poti.

§ 8. Izvoljeni gorniki dobivajo za to, da pri prodajanju vina v vinogradu po zahtevanju prodajalca ali kupca vino méríjo, od vsakega doljnje-avstrijskega vedra (estrajha¹⁾) 4 h plačila. Za vinsko mero se imajo gorniki posluževati samo doljno-avstrijske mére, to je zdoljnje-avstrijskega vedra po 40 bokalov, ki je bila s cesarskim ukazom od 13. decembra 1856 (v deželnem vladnem listu za Kranjsko vojvodino, v tečaju 1857, I. delu, na št. 39,¹⁾) kot edino postavna méra izrečena in vpeljana. Vinogradnikom je pa sicer na voljo dano, gornikom tudi kako drugačno plačilo odločiti.

§ 9. Nogradske pota napravljati in v dobrem stanu ohranovati, ako te pota niso ob enem tudi soseskine ali kantonske ceste, gre nogradnikom samim. Da se to zgodi, imajo gorniki skrbeti in se natanko ravnati po okoljšinah tistega kraja, pa tudi z županom se imajo zastran tega popred pomeniti in njegovo dovoljenje v to dobiti. Zaukazi zavoljo tega dani, ako jih ne izpolnujejo tako, kakor bi jih imeli tisti, kateri so jih izpolnovati dolžni, se smejo izvršiti po cesarskem ukazu od 20. aprila 1854 (v de-

§ 8. ¹⁾ Z oznanilom c. kr. deželne vlade 24. februarja 1876, št. 1346, dež. zak. št. 7, l. 1876., se je zgorej določena mera jednega vedra spremenila v 60 litrov.

²⁾ Zgorej omenjeni ces. ukaz 13. decembra 1856 vsled zakona 23. julija 1871. drž. zak. št. 16, s katerim se je ustanovil novi red za mere in uteži, ni več v veljavnosti.

želnem vladnem listu za Kranjsko vojvodino, tečaj 1854, I. del, št. 115.¹⁾

§ 10. Ko začne grozdje zoreti, imajo izvoljeni gorniki, ako bi bilo soseskinih poljskih čuvajev premalo, posebnih gorskih čuvajev toliko postaviti, kolikor jih je treba; njih mezdo ali plačilo postavijo in dajajo gospodarji vinogradov. Zastran tega pa, kakošne pravice in dolžnosti, lastnosti, službena znamenja, ¹⁾ orožje in prisego imajo ti čuvaji, veljajo odločbe minist. ukaza od 30. januarja 1860, ki je oklican v drž. zak. št. 28 in v prestavah drž. zak. v II. delu, leta 1860., na št. 28¹⁾ zastran zapriseženih poljskih čuvajev.

§ 11. Kadar v § 10. imenovani čas pride, imajo izvoljeni gorniki tudi prevdariti in skleniti, ali se imajo in kako se imajo, če je potreba spoznana, vinogradi zapirati. Vinogradi, katere je zapreti, se imajo tam, kjer se va-nje in iz njih hodi, z navskriž zabitimi kolmi zaznamovati. Najmenj en teden pred pa se mora to dobro oklicati, preden se vinograd zapre. Dokler je vinograd zaprt, ne sme razun gospodarja in njegove družine ter njegovih delavcev nihče vanj hoditi. Ko se trgatev začne, se imajo tudi odpraviti znamenja, da je vinograd zaprt.

§ 12. Dan, katerega izvoljeni gorniki za začetek trgatve (bendime) postavijo, ima župan brž in kakor najbolj more, sploh oklicati dati, da se po celi tisti soseski izvé; temu oklicu pa ima še pristaviti, da se v deževnem vremenu ne sme trgati in se trganje nima pred začeti, dokler rosa ne mine.

Pred začetkom postavljene trgatve se sme gnjilo ali odpadlo grozdje, kakor tudi tako, katero ni za vino namenjeno, samo tedaj oberati, če se je to izvoljenemu gorniku pred povedalo.

§ 13. Pred dnevom, ki je za začetek trgatve (bendime) postavljen, ne sme nihče trgati. Pozneje trgati ima pa vsak pravico; toda dolžen je potem za čuvaje svojega vinograda sam skrbeti.

§ 9. ¹⁾ Se nahaja tudi v drž. zakoniku pod št. 96. l. 1854.

§ 10. ¹⁾ Namesto min. ukaza 30. januarja 1860 je v veljavo stopil deželni zakon 17. januarja 1875, št. 8, ob obrambi poljščine, zgoraj pod a).

§ 14. Pritožbe zoper gorske čuvaje se delajo pri izvoljenem gorniku, pritožbe zoper te gornike pri županu, in razsodijo naj se po kratki in izdatni poti.

§ 15. Prestopki tega nogradskega zakona se imajo kot poljska hudodelstva kaznovati po zastran tega danem ukazu ministrstva od 30. januarja 1860, ki je oklican v državnem zakoniku št. 28 in v prestavah državnega zakonika v II. delu leta 1860., št. 28¹⁾.

d) Okrožnica kranjskega deželnega odbora v Ljubljani 16. maja 1874, št. 2838, županom vinorejskih občin na Dolenjskem in Notranjskem o zakonu za vinograde za Kranjsko.

Po dopisu centralnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske od 7. maja 1874, št. 559, je občni zbor te družbe 6. maja 1874 po poročilu Vipavske podružnice, da se ondi ne izpolnuje nogradska postava od 11. septembra 1860, veljavna za Kranjsko deželo, in zarad tega mnogo tatvin pripetuje ob času zorečega grozdja, ter še druge nerednosti godijo, enoglasno sklenil, obrniti se do podpisanega deželnega odbora:

Naj bi on opomnil vse županije na Kranjskem, kjer se vino prideluje, da strogo izpolnujejo to postavu, v kateri namesto prejšnjih gornikov stopijo župani v dejanje. Deželni odbor, obžalovaje, da je ta postava, kakor je podoba dosihmal, na škodo vinorejcem in vsej deželi le mrtva črka in skoro popolnoma neznana ostala, resno županstvu nalaga skrb, da se že zdaj vse priprave započnó, katere so po okoljšinah vašega okraja potrebne, da se v jeseni gori navedena nogradska postava natanko izvršuje, in potem odstranijo vse nerednosti, ki so na škodo posameznim vinorejcem, pa gotovo tudi vinotrštvu kranjskemu splohi.

§ 15. ¹⁾ Glej opomnjo k § 10.

e) Zakon z dné 29. maja 1887. l., dež. 28. ob vnanjem zaznamenovanju v varstvo deželne kulture postavljenih in zapriseženih čuvalnih organov.

§ 1. V varstvo posameznih vrst deželne kulture, kakor poljedelstva, gozdarstva, rudarstva, lovstva, ribarstva ali drugih vodnih pravic postavljeno in od političnega okrajnega oblastva zapriseženo čuvalno osebje se mora v zaznamenovanje tega svojega svojstva izključivno posluževati tistega službenega znamenja, katero politično deželno oblastvo v dodatku k temu zakonu določi in opiše po ukazni poti. Na službenem znamenju se ne smejo narejati drugi v opisu ne navedeni znaki. Poleg tega službenega znamenja se smejo nositi tudi drugi v zaznamenovanje službe ali kulturne vrste primerni znaki.

§ 2. Zapriseženi čuvaji (§ 1.) so dolžni, opravljajoč svojo službo, nositi službeno znamenje takó, kakor se določi pri njegovi ustanovitvi (§ 1.); prestopek te zapovedi mora politično oblastvo po določilih minist. ukaza z dné 30. sept. 1857, dz. 198, kaznovati ter službenemu gospodarju dotičnega čuvaja naznaniti, da je bil ta kaznovan.

§ 3. Osebe, katere niso kot zapriseženi čuvalni organi v službi, ne smejo se v nobenem slučaju posluževati za te organe predpisanega službenega znamenja. Prestopke te prepovedi mora, ako bi jih ne bilo pokoriti po splošnem kazenskem zakonu, politično oblastvo kaznovati po določilih minist. ukaza z dné 30. sept. 1857, dz. 198.

§ 4. Predpisi, s katerimi je bilo doslej uravnano zaznamenovanje v § 1. omenjenih čuvalnih organov, izgubé svojo moč.

§ 5. Ta zakon stopi v veljavnost šest mesecev po svoji razglasitvi; v teh šestih mesecih je v vsakem političnem okraju razglasiti opis službenega znamenja (§ 1.).

§ 6. Izvršitev tega zakona je naročena Mojemu poljedelskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

f) Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem z dné 2. decembra 1887. l., št. 11.430, dež. 29., k deželnemu zakonu z dné 29. maja 1887. l., dež. 28.¹⁾

V izvrševanje § 1. dež. zakona z dné 29. maja 1887. l., dež. 28, se službeno znamenje, katerega se je čuvalnemu osebju, postavljenemu in zapriseženemu v varstvo posameznim vrstam zemljedelstva, posluževati pri opravljanju svoje čuvalne službe, določuje in opisuje takó:

Službeno znamenje omenjenih organov, katero je pripenjati na leve prsi, in to suknji na vnanjo stran, je podolgovato-obel ščitek od medí ali rumenega kositarja v premeru po deset centimetrov visok in po osem centimetrov širok. Sredi tega ščitka se nahaja kranjski orel, popolnujoč spodnje tri četrtine. Na desni strani orlovi je napraviti napis: „Öffentliche Wache“, na levi strani njegovi pa napis: „Javna straža“ z latinskimi, po jeden centimeter velikimi črkami, tako da sta oba napisa v središči ščitkove visokosti ločena s presledkom, širokim dva centimetra. Orla, kakor tudi oba napisa je vrezati ali vtisniti s črnimi črkami.

g) Zakon z dné 28. maja 1898, veljaven za vojvodino Kranjsko, o varstvu planik in kraljeve rože.

§ 1. Izkopavanje in izruvanje planik (*Gnaphalium Leontopodium*) in kraljeve rože (*Daphne Blagayana*) s koreninami, kakor tudi prodajanje takih rastlin s koreninami je prepovedano.

§ 2. Izvzeti so samo slučaji, ako se nabirata rastlini v znanstvene svrhe. Imeti pa mora nabiralec v to dovoljenje dotičnega političnega okrajnega oblastva.

¹⁾ Glej pod e).

§ 3. Na planike in kraljeve rože, vzgojene na vrtovih, se ta zakon ne razteza. Lastnik takih rastlin se mora izkazati s potrdilom občine, v koji se ti dve rastlini umetno vzgajata.

§ 4. Prestopek predpisa § 1. se kaznuje od političnih oblastev z denarno glôbo od 2 do 20 kron, v ponovljenem slučaju do 50 kron. Tudi se dotičniku odvzamejo rastline. Denarna glôba pripada ubožnemu zakladu one občine, v kateri se je dotičnik prijel. Ako je denarna glôba neiztirljiva, se odmeri primeren zapor do 5 dni.

§ 5. C. kr. žandarmerija, kakor tudi v varstvo poljedelstva in gozdarstva nameščeno nadzorovalno osebje ima dolžnost, vsak opažen prestopek tega zakona naznaniti županu, oziroma političnemu okrajnemu oblastvu.

§ 6. Mojima ministroma za poljedelstvo in za notranje stvari je naročeno izvršiti ta zakon.

III.

Predpisi za vojvodino Koroško.

a) Zakon od 28. marca 1875., dež. 22. o obrambi poljščine

je enak zakonu za Kranjsko od 17. jan. 1875., dež. 8. (zgoraj pod II. a) z naslednjimi razlikami:

V § 1. odst. 3. so sprejeti tudi: drevoredi, planinske koče.

V § 3. l) manjka konca: ali pridelki; v črki m) pa je pristavek: pašnike, travnike, bregove (grive) in travnišča vsake vrste.

V § 17. odst. 1. ni stavka: „ako jih je treba“ in 2. odst. se pričenja: Navadno mora občina..., ne pa: Ob takih slučajih naj občina... Vsled tega je tam pridejan odst. 5.: Politično deželno oblastvo sme, zaslišavši deželni odbor, tiste občine, pri katerih vsled njih krajevnih ali drugih razmer ni uvideti potrebe, da bi se za obrambo poljščine postavljali občinski poljaki, odvezati te dolžnosti za vse občinsko okrožje ali za njega del, za določno ali nedoločno dôbo.

§ 26. nima drugega odstavka.

§ 31. ima pristavek: postopanje pa se mora takoj ustaviti, ako oškodovanec zahteva, razun, kadar se je s poljsko okvarbo storilo po kazenskih zakonih kaznjivo dejanje.

b) Zakon od 29. maja 1887, dež. 26. ob vnanjem zaznamovanju v varstvo deželne kulture postavljenih in zapriseženih čuvalnih organov.

je popolno enak dotičnemu zakonu za Kranjsko, natisnjenem v tej knjigi pod II. e).

c) Ukaz deželnega predsednika na Koroškem od 16. julija 1887, št. 7530, dež. 27.

odreja slično kakor ukaz za Kranjsko, v tej knjigi pod II. f), da imajo čuvaji v službi nositi po posebnem obrisu napravljeni ščitek iz svetlorumene tombakove kovine z dvo-glavim državnim orlom brez napisa, toda nad komolcem leve roke vrhu gorenje obleke.

IV.

Predpisi za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.

a) Zakon od 18. marca 1876., dež. 11., o varstvu poljskega blaga

je enak zakonu za Kranjsko od 17. jan. 1875., dež. 8 (zgoraj pod II. a) z naslednjimi razlikami:

V § 1. odst. 3. je vzeto tudi: priprava za svilorejo, — napajališča.

§ 12. se glasi: V tistih občinah, ki imajo dokaj zemljišč s trtami, ima starešinstvo, potem ko je njih posestnike zaslišalo, določiti in razglasiti o pravem času dan, pred katerim ne sme biti trgateg. Izjemek od tega sme župan dovoliti posameznim posestnikom gledé takega grozdja, ki zgodaj zori, ali zarad nastale uime (škode po vremenu), ali pa kadar se ni bati, da bi se s tem izjemkom poljsko blago pripravilo v nevarnost.

§ 14. odst. 1. se glasi: Prestopek v §§ 4—10. omenjenih ukazov in prepovedi, katerih namen je obvarovati poljsko blago poškodb po živini, zapade globi praviloma po tej meri:

od goveda, konja, mezga, osla ali koze po	2 K	— h
„ prasca po	—	„ 60 „
„ ovce po	—	„ 40 „
„ purana, race in gosi po	—	„ 20 „
„ druge kureline po	—	„ 10 „

§ 15. nima odst. 2. kakor je v kranjskem zakonu.

§ 17. se glasi kakor § 17. dotičnega koroškega zakona, v tej knjigi pod III. a).

§ 30. Preiskava zastran poljskih pregreškov gre županu tiste občine, v okolišu katere se je zakon prelomil. — Pravico kaznovati te pregreške isvršujejo v izročenem področju tisti občinski postavljenici, kateri jo izvršujejo v drugih zadevah krajne policije. — Kadar so pa ti postavljenici sami obdolženi poljskega pregreška storjenega kaki drugi občini v škodo, ali kadar gre sploh za kak poljski pregrešek, gledé katerega so omenjeni postavljenici pristranski, ima stvar obravnavati in razsoditi na prvi stopinji politično okrajno oblastvo.

Določil § 31. kranjskega zakona ni v tem zakonu.

§ 31. do 45. so enaki §§ 32.—46. kranjskega zakona (pod II. a) z razločkom, da se glasi § 40.:

Tisto obsojenčevo orodje, katero je pri kaznjivem dejanju rabil, in ki se mu je zastran poljskega pregreška odvzelo, ima se, potem ko je razsodba zadobila pravno moč, gospodarju nazaj dati, če je poškodovanec dobil povračilo storjene mu škode in so tudi troški kazenske obravnave založeni. — V nasprotnem slučaju pa ima župan orodje po javni dražbi prodati in pridobljeni znesek po odbitku troškov in povračilu škode, izročiti lastniku poškodovanega poljskega blaga, ali pa, če ta ni znan in se ne oglasi v treh mesecih, zalogu za uboge dotičnega kraja.

§ 41. odst. 2. se glasi enako § 40. odst. 2. kranjskega zakona s pristavkom: ... če se je namreč vročba pri proglášenju rásodbe zahtevala, ali vsled kontumacije uradno naročila.

b) Zakon od 29. maja 1887, dež. 23, zastran osebnega zaznamovanja za varstvo deželne kulture postavljenih in zapriseženih čuvajev

je enak dotičnemu zakonu za Kranjsko, natisnjenem v tej knjigi pod II. f), popolnjuje pa ga zakon, natisnen niže pod d).

c) Ukaz c. kr. primorskega namestništva od 24. avgusta 1887, št. 11.922, dež. 24

podaje obris službenega znamenja zapriseženih čuvajev in je popisuje tako:

Službeno znamenje obstoji iz $8\frac{1}{2}$ centimetrov širokega ročnega pasa, srednji horicontalni $6\frac{1}{2}$ centimetrov široki plaz je rujave, gornji in dolni plaz po 1 centimeter širine sive barve. Na ročnem pasu nahaja se cesarski dvo-glavi orel iz svetlorumene tombakove kovine, noseč v sredini deželni grb, in do polovice višine z hrastovim vencem iz enake kovine obdan. Ročni pas se ima nositi na levem nadkomolcem vrh gornje obleke z orlom na zvonaj in malo naprej.

d) Zakon z dné 15. februvarja 1896, dež. 10., veljaven za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško o tem, kar je zahtevati od stražnikov (čuvajev), nastavljenih za varstvo zemljiške kulture, da se morejo potrditi in zapriseči.

§ 1. Ne gledé na to, ali je nastavljen kak čuvaj le za varstvo posameznih ali več strok zemljiške kulture (za

gozdno, lovsko, poljsko varstvo, za varstvo ribštva in drugih vodnih pravic), potrditi in zapriseči ga je kakor javnega stražnika v zmislu državnega zakona z dné 16. junija 1872 dz. 84 v službi za varstvo zemljiške kulture v občé.

§ 2. Stražnikom za varstvo zemljiške kulture potrditi in zapriseči se more onega,

1. kateri ima državljansko pravico v kraljevinah in deželah zastopanih v državnem zboru, in je

2. dovršil 20. leto svoje starosti, in o katerem se je

3. politično okrajno oblastvo s potrebnim izpraševanjem prepričalo, da so mu dovolj znana prava in dolžnosti javnega stražarja.

§ 3. Državna preskušnja za gozdarje ali pa za logarsko in tehnično pomočno službo napravljena z dobrim uspehom pred 1. julijem 1889. po ukazu z dné 16. jan. 1850 dz. 63, ali pozneje po ukazu z dné 11. febr. 1889. dz. 23, odnosno oproščenje od teh preskušenj po §§ 27. in 49. zadnjega ukaza, nadomestuje zahteve predpisane v § 2. pod 2. in 3. točko. — Ravno tako nadomestuje omenjene zahteve preskušnja iz lovstva, odnosno preskušnja za lovsko in lovopazno službo, opravljena z dobrim uspehom pred 1. julijem 1889. po poprejšnjih predpisih, pozneje pa po ukazu z dné 14. junija 1889. dz. 100.

§ 4. Oseb, katere so bile obsojene zaradi kakega hudodelstva ali zaradi prestopka tatvine ali poneverjenja in udeležbe pri teh ali zaradi prestopka goljufije ali zaradi pregreškov odnosno prestopkov, navedenih v § 1. z dné 28. maja 1881. dz. 47 ali v § 1. z dné 25. maja 1883 dz. 78 ne sme se niti potrditi, niti zapriseči za službo javnih stražnikov, dokler traja dôba določena v zakonu z dne 15. nov. 1867 dz. 131.

§ 5. Potrditev in zaprisego odreči je osebam, ki imajo take duševne ali telesne lastnosti, da niso sposobne opravljati javne stražniške službe. — Potrditev in zaprisega odreče se pa lahko tudi zaradi takih moraličnih napak, katere bi označevale osebo, ki jih ima, za ne prav zanesljivo.

§ 6. Osebe, potrjene in zaprisežene za javno stražniško službo izgubé v slučaju, da nastopi kak v § 4. omenjenih izključilnih razlogov, že po zakonu pravice javne straže, pridobljene vsled potrditve in zaprisege, in si teh pravic ne morejo z nova pridobiti, dokler ne preteče v § 4. omenjena dôba. — Ako pa nastopi ali se izvé še le po

potrditvi in zaprisegi za kak v § 5. navedenih vzrokov, zaradi katerih bi se smele odreči potrditev in zaprisega, tedaj se lahko zopet prekličejo pravice javne straže, pridobljene vsled potrditve in prisege. — V obeh slučajih ima se odvzeti izkaznica (§ 11).

§ 7. Pravice javne straže združene s potrditvijo in zaprisego za varstvo zemljiške kulture se ne predružačijo niti po izpremambi gospodarja, niti po nastavljenju dotičnega čuvaja za drugi varstveni okraj, dokler ne nastane kak v § 6. omenjenih slučajev in dokler ostane čuvaj v tej varstveni službi.

§ 8. Kadar čuvaj nastavljen za varstvo zemljiške kulture neha odmenjen biti za to svojo službo, čeravno ne nastopi nobeden v § 6. tega zakona omenjenih slučajev, tedaj izgubi tudi pravice javnega stražnika združene s potrditvijo in prisego. — Kadar se pa tak čuvaj zopet nastavi za to varstveno službo, ni mu treba nove potrditve in zaprisege, da dobi zopet tiste pravice, ampak zadostuje sama prijava (§ 12) po § 9. tega zakona pristojnemu političnemu okrajnemu oblastvu. — Če je pa kak na podstavi § 2. točke 3. tega zakona potrjen in zaprisežen čuvaj svojo službo dalj časa pretrgal, more politično okrajno oblastvo postopati, kakor je predpisano v § 2. točki 3. tega zakona, da se osvedoči, ali ima še sposobnost za čuvaja. Ako ne pride politično okrajno oblastvo do tega osvedočenja, prepové lahko čuvaju opravljanje stražniške službe, odvzemši mu začasno izkaznico (§ 11.), dokler ne dokaže svoje sposobnosti v smislu § 2, točke 3.

§ 9. O dopustljivosti potrditve in zaprisege, kakor tudi o izgubi ali o odvzetju pravic, pridobljenih s potrditvijo in zaprisego, in o prepovedi začasnega opravljanja stražniške službe, razsoja tisto politično okrajno oblastvo, v katerega okraju se nahaja varstveno okrožje odkazano dotičnemu čuvaju. Če se razteza to varstveno okrožje čez okraje več političnih okrajnih oblastev, pristojno je soditi o tem politično okrajno oblastvo tistega okraja, v katerem dotični čuvaj v tej svoji lastnosti stanuje ali v katerem se ima nastaniti.

§ 10. Proti taki razsodbi pritožiti se more tisti, kateremu se je odrekla potrditev ali zaprisega, ali kateremu so se odtegnile s tem združene pravice, ali se je prepovedalo začasno izvrševanje teh pravic, v štirinajstih dneh po

vročitvi razsodbe na politično deželno oblastvo pôtém političnega okrajnega oblastva. Daljna pritožba ni dopuščena.

§ 11. Čuvaj, (stražnik) naj se zapriseže po besedilu prisege v prilogi A.

Potrjenemu in zapriseženemu stražniku (čuvaju) izročiti je izkaznico po obrazcu v prilogi B.

§ 12. Tisti, kateri sprejemajo čuvaje v službo, so dolžni v ogib redovne kazni od 10 do 100 kron naznaniti v štirih tednih političnemu okrajnemu oblastvu vsako premembo v osebju svojih potrjenih in zapriseženih čuvajev in vsako premembo njim v varstvo odkazanega okrožja, ter mu predložiti dotično izkaznico. — Prijavljene spremembe ima vpisati politično okrajno oblastvo v izkaznico.

§ 13. Politična okrajna oblastva morajo voditi in imeti vedno v razvidnosti točne izkaze o vseh potrjenih in zapriseženih osebah, ki opravljajo stražniško službo v njih okraju.

§ 14. Vsi predpisi, ki se ne skladajo z določili tega zakona, stopijo iz veljave, toda ne kratač pravic pridobljenih po dosedanjih predpisih s potrditvijo in zaprisego za stražniško službo. Stražnike, potrjene in zaprisežene po dosedanjih predpisih za varstvo posameznih strok zemljiške kulture, potrditi in zapriseči je le po določilih tega zakona kakor čuvaje za varstvo zemljiške kulture v občé, ako bi bili v bodoče nastavljeni za varstvo drugih strok zemljiške kulture ali za drugo varstveno okrožje. — Enako se morejo oni, če se gledé njih varstvene službe in varstvenega okrožja nič ne izpremeni, na gospodarjevo prošnjo v novič potrditi in zapriseči po določilih tega zakona kakor čuvaji za varstvo zemljiške kulture v občé.

§ 15. Izvršitev tega zakona se naroča Mojemu ministru za poljedelstvo in Mojemu ministru za notranje stvari.

K § 11. Priloga A.

Besedilo prisege.

Prisegam, da bodem kadarkoli zaupano mi varstvo zemljiške kulture v odkazanem varstvenem okrožju vselej z največjo skrbjo in zvestobo opravljal; da bodem vse tiste, kateri bi skušali mojemu varstvu izročenim pravicam

in stvarnem kakor si bode škodovati ali bi jih res oškodovali, brez osebnega ozira vestno naznanjal in po potrebi na zakonit način rubil ali prijemal; da ne bom nobenega nedolžnega po krivem tožil ali sumničil; da bom vsako škodo po mogočnosti odvrnil in storjene škode po svoji najboljši vednosti in vesti naznanjal in cenil, ter po zakonitem potu poravnavo zahteval; da se ne bodem brez vednosti in dovoljenja svojih predstojnikov ali brez nezogibnega zadržka nikoli odtegnil naloženim mi dolžnostim in da bodem vsak čas o izročenem blagu račun dajal. V to mi Bog pomagaj!

Priloga B.

1. stran.

Izkaznica.¹⁾

2)

za službo javne straže v varstvo zemljiške kulture.

Ime stražnika (čuvaja)

Njegov osebni opis

.

.

Lastnoročni podpis stražnika.

¹⁾ Izkaznica ima se izdati na močnem papirju v trdem 12 cm širokem in 20 cm visokem zavitku.

²⁾ Odtisek službenega znamenja za čuvaje nastavljene za varstvo zemljiške kulture, predpisanega z zakonom z dne 29. maja 1887 dež. 23 odnosno z ukazom 24. avg. 1887 dež. 24.

Razporediti se ima čez 2. in 3. odnosno 4. in 5. kakor tudi 5. in 7. stran izkaznice.

Ime in bivališče gospodarja	Bivališče stražnika	Varstveno okrožje	Stroka zem- ljiške kulture, za koje varstvo je stražnik na- stavljen	Dan in štev. potrjenja in zaprisege za varstvo zemljiške kulture	Opomnja	Podpis političnega okrajnega oblastva

e) Zakon od 26. maja 1896., dež. 19 v varstvo planike (očnice — *Gnaphalium Leontopodium*)

je enak dotičnemu zakonu za Kranjsko pod II g) te knjige, z razliko, da v njem ni govora o „kraljevski roži“, da v § 14. ni določen višek zaporne kazni, kakor v zakonu za Kranjsko (5 dni), in da v tem zakonu tudi ni določil § 5. kranjskega zakona.

V.

Predpisi za mejno grofijo Istro.

a) Zakon od 18. maja 1876, dež. 18, o varstvu poljskega blaga

je enak dotičnemu zakonu za Kranjsko, natisnjenemu v tej knjigi pod II. a) z naslednjimi razlikami:

§ 12. je enak § 12. dotičnega zakona za Goriško (IV. a) te knjige.

V § 14. je globa od vsake koze 1 K.

§ 17. se glasi kakor § 17. dotičnega zakona za Koroško, v tej knjigi pod III. a)

§ 21. odst. 1. ima pristavek: Pri volitvi se je najprej ozirati na take, ki znajo pisati in brati.

§ 41. je enak § 40. odst. 1. dotičnega zakona za Goriško pod IV. a) te knjige.

b) Zakon od 29. maja 1887, dež. 21, zastran osebnega zaznamovanja za varstvo deželne kulture postavljenih in zapriseženih čuvajev

je popolno enak dotičnemu zakonu za Goriško in Gradiško pod IV. b) te knjige.

c) Ukaz c. kr. primorskega namestništva od 24. avg. 1887, št. 11.922 dež. 22

je — razun različnega deželnega grba v cesarskem orlu — popolno enak istemu ukazu za Goriško in Gradiško pod IV. c) te knjige.

d) Oznanilo c. kr. primorskega namestništva dne 3. oktobra 1876, dež. 24, kakošna ima biti obraznica izkaza, katera se ima izročiti poljskim čuvajem, postavljenim in zapriseženim za to službo v pokneženi grofiji Goriški in Gradiščanski¹⁾ in v mejni grofiji Istrski.

Da se izvrši kar odreduje § 22 zakona 18. marca 1876 (zak. in ukaz. št. 11) za pokneženo grofijo Goriško in Gradiščansko¹⁾ in zakona 28. maja 1876 (zak. in ukaz. št. 18) za mejno grofijo Istrsko o varstvu poljskega blaga, se določi in oglasuje sledeča obraznica spričevala, katero ima politično okrajno oblastvo vročiti vsakemu, ki priseže kot poljski čuvaj.

Spričevalo.

Ker je N. N. iz N. postavljen od občine N. (od N. N. [ime in priimek gospodarja] iz N. (mesto) poljskim čuvajem za varstvo poljske okolice (z boljšim oznamovanjem davčne občine, njen poseben položaj, njene meje in prostranost), od političnega okrajnega oblastva N. . . . za to službo potrjen in v prisego vzet, daje mu se v spričo tega in za svoj izkaz kot javni čuvaj po zakonu 16. junija 1872 drž. zak. 84, to spričevalo po § 22. zakona (za Gorico in Gradiško) 18. marca 1876 (zak. in ukaz. št. 11),¹⁾ (za Istro. 28. maja 1876 (zak. in ukaz. št. 18), o varstvu poljskega blaga).

Od c. kr. okrajnega glavarstva
(Mestni magistrat) N.

V Podpis
uradni pečat. okrajnega glavarja ali mestnega župana.

¹⁾ Za Goriško in Gradiško je to oznanilo ob veljavo z zakonom, natisnjenim zgoraj pod IV. d).

e) Zakon od 11. novembra 1883, dež. 11, o reji in paši koz.

§ 1. Reja koz v Istri prepovedana je ne samo posestnikom, ampak tudi onim, ki nimajo posestva, izimši primerljaje posebnega gosposkega dovoljenja označene v tem zakonu. Brezizjemno je pa prepovedano, da se koze iz drugih dežel gonijo v Istro na pašo.

§ 2. Reja kozâ ima se od političnih okrajnih oblastev dovoliti v onih slučajih, v katerih se do dobrega dokažejo njej ugodne razmere in v katerih se sme po nahajajočih se okolščinah h krati pričakovati da nameravana reja ne bode ni gozdarstvu sploh, ni nasadbam tretjih oseb v škodo. — Taka dovoljenja dado se zmirom s pridržkom preklica in navadno za rejo ene same koze za celo gospodarstvo; le v slučajih posebnega ozira vrednih sme se dovoliti reja več kozâ, ako to obširneje hišno gospodarstvo zahteva. Kozlički, kateri niso še dosegli starosti dveh mesecev, nimajo se šteti v dovoljeno število.

§ 3. Ako prosilec dovoljenja ne namerava rediti koz izključivo v kozjaku, mora zaznamovati ona zemljišča, katera misli uporabljati kot pašnike, število živali in poti po katerih se imajo goniti na pašo in s paše. — Naredbe, katere mora previditi v teh zadevah politično okrajno oblastvo, posebno da ubrani v § 2. omenjeno nevarnost za nasadbe, morajo se sprejeti v dotično dovoljenje. — Zemljišča po sedanjih predpisih gozdarstvu odmenjena, se ne smejo v nobenem slučaju uporabljati za pašo kozâ.

§ 4. Kar se tiče varstva koz na paši in med tem ko se na pašo in s paše gonijo, mora politično okrajno oblastvo storiti primerne naprave v zmislu določeb prvega odstavka § 4, dalje § 5 in 8 zakona o varstvu poljskega blaga od 28. maja 1876 (dež. 18),¹⁾ da se zaprečijo škode zasadb, ter i te naredbe v privoljenje sprejeti.

§ 5. Pred solnčnim vzhodom se koza ne sme na pašo goniti, s paše pa se mora pred zahodom. — Med solnčnim zahodom in vzhodom se koz ne sme puščati na pašnikih, če tudi bi bili ti ograjeni.

§ 6. Okrajna politična gosposka mora v vseh v predstojećih §§ omenjenih primerljajih najprej zaslišati

§ 4. ¹⁾ Glej. zgoraj pod V. a).

dotično občinsko glavarstvo. — Rekurz zoper razsodbo političnega okrajnega oblastva polaga se pri namestništvu kakor drugi in v teh zadevah ob enem kot zadnji instanci.

§ 7. Namestništvo napravi posebno obraznico za dovoljenja za rejo in pašo koz oziraje se na one določbe, katere se morajo sprejeti po § 3. in 4. v dovoljenje.

§ 8. Politično okrajno oblastvo kaznuje sledeče prestopke tegale zakona z globo 2 kron za vsako kozo in z zapadom kozâ:

- a) Ako bi se kože brez zahtevanega dovoljenja oziroma v večem, nego dovoljenem številu redile, kakor tudi ako bi se iz druge dežele v Istro na pašo gonile.
- b) Ako bi se kože v obče na lastna ali tuja zemljišča na pašo gonile, katera so po veljavnih predpisih gozdarstvu namenjena izimši slučaj, ko bi se morale poskriti, da se ubranijo preteči nevarnosti (§ 66 gozdnega zakona od dne 3. decembra 1852).

Ko bi pod črko a) omenjeni prestopki ob enem obsegal po kozah činjeno poljsko poškodbo, ali ko bi se, kakor je pod črko b) rečeno, kože v tuje gozdove na pašo gonile, more se globa zvišati na 4 krome za vsako kozo, ter ima politično okrajno oblastvo hkrati z odlokom določiti in izreči event. zahtevano odškodnino in sicer po predpisih zakona o varstvu poljskega blaga oziroma gozdnega zakona.

§ 9. Ko bi osebe, katerim je bilo varstvo kozâ izročeno vsled pomanjkljivega naročila ali nesposobnosti, da bi naročilo pravilno izvrševale prestopile v § 8. označeno prepoved, kaznuje politično okrajno oblastvo naročevalca z globo do 20 kron zarad opuščene dolžne skrbi, ne gledé na to je-li so bile gori omenjene osebe kaznovane ali ne. — Nikedar pa ne sme ta globa preseči oni znesek, kateri je po § 8. določen za prestopke gori omenjenih oseb. — Za storjeno škodo ima biti porok naročevalec v smislu § 1315 odz.

§ 10. Kar se tiče porabe glob, katere so bile po §§ 8 in 9 izterjane ob enem s skupilom zapadenih koz — kolikor nima zadnje služiti za odškodnino poljskih in gozdnih poškodb — dalje kar zadeva premeno takih neizterljivih glob, kakor tudi kar se tiče zastare onih prestopkov, naj se uporabljajo določbe §§ 43 in 44 zakona o varstvu poljskega blaga od dne 28. maja 1876 (dež. 18).

§ 11. Vsi drugi prestopki tega zakona ali onih določeb, katere je gosposka pri podelitvi dovoljenja reje in paše kozâ dala, t. j. vsi prestopki te vrste, ki niso podvrženi kazenskim določbam predstojećih §§ 8 in 9 so poljski pregreški in kot taki morajo se obravnavati po predpisih dotičnega zakona od dne 28. maja 1876 (dež. 18) pred oblastni pristojnimi po tem naslednjem zakonu.

§ 12. Žandarmerija in zapriseženo osebje za poljsko ali gozdno varstvo so dolžni, zaznavane prestopke te postave pristojnemu oblastvu naznanjati.

§ 13. Ta-le zakon zadobi svojo moč tri mesece potem ko je bil razglašen in ob enem izgubé svojo veljavo oni ukazi gledé reje in paše koz v Istri, kateri so bili razglašeni z naredbo namestništva od dne 13. julija 1844 št. 7507. — Natančnejša določila gledé znižanja števila v Istri nahajajočih se koz na mero primerno temu zakonu bo namestništvo razglasilo naredbinem potom po dogovoru z deželnim zborom; pri tem se bo moralo skrbeti za to, da se onim posestnikom koz, katerim ta zakon ne dopušča za naprej njih reje, dovoli primeren, a po nikakem več nego šest mesecev trajajoči obrok za primerno zmanjšanje oziroma za odpravo svojih kozâ.

§ 14. Ministroma kmetijstva in notranjih zadev je naročeno izvršiti ta zakon.

f) Ukaz c. kr. deželnega namestništva za Primorsko od 1. junija 1884, dež. 12, k deželnemu zakonu za Istro od 11. novembra 1883 (dež. 11 iz l. 1884) zastran reje in pašnje koz.

1. V zmislu § 1. zak. od 11. nov. 1883 (dež. 11) prepovedano je imeti koze v Istri brez posebnega gosposkinega dovoljenja, počenši od dneva, ko stopi zakon v veljavo, tedaj od 15. septembra 1884, s katero dôbo stopi v moč tudi ta ukaz, vendar s pridržkom v naslednjih točkah 2—5 tega ukaza navedenih prehodnjih določeb. — Kedor misli tedaj še po 15. septembru 1884 imeti koze, mora, ako se nanj ne nanašajo zgoraj omenjene prehodnje določbe, dobiti v zakonu zapovedano posebno gosposkino dovoljenje, in sicer predno si je koze omislil, oziroma

predno je kozliček ali kozica, katero misli držati, spolnila dva meseca.

2. Tisti, ki imajo koze že takrat, ko ta zakon stopi v veljavo (15. sept. 1884), dolžni so, najdalj do 30. sept. 1884 število teh svojih živalij občinskemu uredu naznaniti in sicer s pristavkom, ali jih je volja iznebiti se koz do 1. januarja 1885, ali pa zahtevajo gosposkino dovoljenje, da smejo še v prihodnje imeti eno ali več koz. — V poslednjem primeru morajo naznaniti, ali mislijo koze rediti le v hlevu, ali tudi goniti na pašo, in pri tem je natanko naznaniti, na katerem zemljišču se bodo koze pasle, in po katerih potih gonile na pašo in s paše.

3. Občinski uradi imajo po točki 2. došle napovedbe zbirati in na njih podlogi napraviti izkaz za vsako davkovsko občino; v ta izkaz je zapisati:

- a) število napovedanih koz, kolikor jih je ob času;
- b) število koz, kolikor se jih lastniki po dani izjavi do 1. januarja 1885 iznebijo;
- c) stranke, ki so prosile, da smejo še dalje koze imeti, število živalij, katero želi imeti vsaka posamezna stranka, in dotično mnenje občinskega načelnika, pri katerem je natančen ozir jemati na določbe § 2. in 3. zakona in je v zmislu § 5. zakona nasvetovati posebnih določil, če so taka potrebna.

Ta izkaz se ima s prilogami vred, če so se take podale, najdaljše do 31. oktobra 1884 predložiti pristojnemu političnemu okrajnemu oblastvu.

4. Politična okrajna oblastva imajo v mesecu novembru 1884 skleniti razsodbe o prošnjah, omenjenih pod točko 3 črka c, dane dovolitve po priloženem obrazcu napraviti, oziroma zavrnene odloke zadevajočim strankam dostaviti z opombo, da se morajo koze, katerih daljna reja se ni dovolila v 30. dneh po dostavljenem odloku odpraviti. — Zoper tak odlok se smejo stranke pritožiti pri c. kr. deželnem namestništvu za Primorsko kakor drugi in v tej zadevi zadnji stopinji (§ 6. zakona) v obroku 14 dni od dostavljenega odloka.

5. C. kr. deželno namestništvo razsodi potem o podanih prizivih s tem, da okrajni gosposki zaukaže, naj dá dovoljenje, ali pa s tem, da nje odlok potrdi in v tem poslednjem primeru lastniku koz zaukaže, da mora v določenem obroku, ki se postavi po razmerah in določenih družega odstavka § 13. zakona odpraviti koze.

6. Ko se je o vseh, od katerega občinskega urada po točki 3., črka c, predloženih prošnjah končno razsodilo, in so vsi za odpravljenje koz določeni obroki potekli, mora okrajna gosposka občinskemu uradu ukazati, naj se prepriča, če so se v resnici vse živali odpravile in o tem v primerno določenem obroku poroči. — Zoper tiste, pri katerih se dobé prepovedane koze, ima postopati politiška okrajna gosposka po § 8. zakona.

7. Izrečno se opazuje, da se vsled § 2. postave kozlički in kozice pod dvema mesecema ne vštevajo v dovoljeno število koz.

Obrazec

(k točki 4. ukaza, oziroma § 7. zak. od 11. nov. 1883 dež. 11 iz l. 1884).

Št.

Dovoljenje

za rejo in pašnjo koz (§ 7. zakona od 11. nov. 1883 dež. 11. in točka 4. od 1. jun. 1884 dež. 12 iz leta 1884) s pridržkom preklica.

. (ime in priimek)

. (stanovanje in hišna številka)

se dovoljuje, da sme . . . (repov koz v hlevu imeti in jih goniti na pašo na zemljišča (zaznamovanje, lega in njihi parcelna št.) po poti . . . na pašo in . . . s paše (natanko zaznamovanje poti).

Posebne določbe (§§ 3. in 4. zakona.

C. kr. okrajno glavarstvo . . .

V . . .

Podpis.

VI.

Predpisi za neposrednje državno mesto Trst.

a) Zakon od 20. marca 1882, dež. 13, o varstvu poljskega blaga:

§§ 1. do 8. so enaki istim §§ dotičnega zakona za Kranjsko pod II. a) v tej knjigi z naslednjimi razlikami:

Konec § 3. se glasi: *m*) kedor neti ogenj na zemljiščih, na kojih rase trava ali pa grmovje.

§§ 4. in 6. nimata 2. odstavka.

§ 9. V obrambo poljskega blaga ne smejo se tuje črede po cestah in poteh med neograjenimi njivami goniti drugače, nego pod varstvom jednega ali pa več gonjačev, ki se jih ima najeti z ozirom na število črede.

§§ 10. in 11. sta enaka odgovarjajočim §§ početkom omenjenega zakona za Kranjsko.

§§ 12. do 15. so zmislooma enaki §§ 13. do 16. rečenega zakona za Kranjsko, z razločkom, da se prvi odstavek § 13. glasi kakor § 14. zakona za Goriško, v tej knjigi pod IV. a).

§ 16. Za varstvo poljskega blaga so poklicani poljski čuvaji, občinske straže, gozdni čuvaji, občinski cestarji, javne straže in c. kr. žendarmarija.

§ 17. Poljski čuvaj je dolžan, kedar opravlja svojo službo, nositi službeno znamenje, in ima pravico, v službi nositi kratko sabljo, katero pa sme rabiti le v sili pravične brambe.

§§ 18. in 19. sta enaka §§ 25. in 26. pozvanega zakona za Kranjsko, vendar § 19 nima drugega odstavka.

§ 20. Poljski čuvaji imajo dolžnost, da vsak poljski pregrešek, katerega zapazijo, nemudoma naznanijo dotičnemu županu ali pa kjer ni župana, poglavarju okraja. — Župan ima pa nemudoma dati naznanje o pregrešku, svojemu predniku (poglavarju okraja ali Magistratu).

§ 21. Ob enem imajo čuvaji po namenu §§ 5. in 6. postave 16. junija 1872 (dz. 84) zaradi poljskega pregreška odvzete stvari in orodje kakor tudi zarubljeno živino precej županu izročiti, župan izroči vse poglavarju okraja, ako je poslednji v tistem kraju.

§ 22. Preiskava zastran poljskih pregreškov gre poglavarju tiste okolice, v kateri se je zakon prelomil, ali pa županu ako ni podložen poglavarju okraja. — Pravico kaznovati te pregreške ima pa Magistrat, kojemu ima poglavar okraja izročiti vsa pisma že dognane preiskave.

§ 23. Poglavar občinskega okraja, ali pa župan (§ 22) ima dolžnost, tiste pregreške, ki spadajo pod občni kazenski zakon brez odloga ovaditi kazenskemu oblastvu.

§ 24. Okrajni poglavar ima dolžnost skrbeti za to da se zarubljene stvari prihajajoče od poljskega pregreška

vrnejo poškodovanemu gospodarju. — Zarubljena živina neznanega gospodarja ima se skozi 8 dni ohraniti, potem pa precej po dražbi prodati. — Če pa poškodovanec ni znan, ima poglavar okraja storiti vse, česar je treba da ga izve, omenjene stvari ima med tem hraniti če so pa take, da se lahko skazijo, ima jih prodati po dražbi, ali kako drugače primerno obrniti neznanemu poškodovancu na prid. Če se poškodovanec pri vsem pozvedovanju vendar v enem letu od dne doprinesečnega poljskega pregreška ni oglasil, da bi stvari, oziroma njih vrednosti prevzel, odda se po dražbi pridobljeni znesek, če po odbitih stroških ne presega 10 kron za njegove znabitne pravice, dokler niso zastarele; znesek pa, ki 10 kron presega, pošlje se mestnemu Magistratu, da ž njim dalje po zakonu ravna. — Kjer ni okrajnega poglavarja ima dotični župan izpolnjevati prej rečene dolžnosti.

§ 25. Ako se je zarubljena živina izročila županu ali okrajnemu poglavarju, ima on to nemudoma naznaniti njenemu gospodarju, če je znan, pa tudi poškodovancu, katerega ima še posebno opomniti, naj začne najpozneje v osmih dneh po rubežni poganjati se za odškodbo, sicer bi se morala zarubljena živina nazaj dati gospodarju, ko bi se za njo oglasil. — Če je poškodovanec v določenem času to storil, ima okrajni poglavar ali pa župan (§ 22) prizadevati si, da se poškodovanec in gospodar zarubljene živine o znesku odškodbe z lepa pogodita, in če se to ne zgodi, pa je poškodovanec po namenu § 1321 odz. tožbo sodišču podal, ima okrajni poglavar ali župan v zavarovanje odškodbe določiti, koliko se mora denarja vložiti, da se zarubljena živina gospodarju izroči še poprej, ko se je obravnava zaradi poljskega pregreška pravoveljavno končala (§ 1322 odz.).

§ 26. Kadar se kak poljski pregrešek ovadi ima poglavar okraja ali pa župan nemudoma resnični dogodek poizvedeti in dotična dokazila zapisati, ter ima, če se nista poškodovanec in obdolženec gledé odškodbe pogodila, ob enem znesek te odškodbe po cenitvi ustanoviti in to z ozirom na tiste stvari, ki so se poškodovancu vrnile.

§ 27. Iz poljskega pregreška izvirajočo škodo ceniti, so pooblaščen najprej zapriseženi poljski čuvaji. — Ako meni poljski čuvaj, da znaša škoda več ko 10 kron, dá jo poglavar okraja ali pa župan brez odloga ceniti po

zapriseženem cenilcu. — Razun tega sme tudi pri vsakem poljskem pregrešku tako poškodovanec, kakor tudi tisti, kateri je dolžan škodo povrniti, zahtevati pri poglavarju okraja ali pa pri županu cenitev po zapriseženem cenilcu.

§ 28. Kadar se škoda ne ceni v zmislu § 27. po zapriseženem poljskem čuvaju, ima poglavar okraja ali pa župan to opravilo izročiti zapriseženim sodnim cenilcem; če pa tacih cenilcev ni, mora v ta namen poklicati dva sposobna in zanesljiva moža kot cenilca.

§§ 29. in 30. sta zmislooma enaka §§ 39. in 40. pozvanega zakona za Kranjsko.

§ 31. Tisto obsojenčevo orodje, katero je pri kaznivrednem dejanju rabil, in ki se mu je zastran poljskega pregreška odvzelo, ima se potem, ko je razsodba zadobila pravno moč, gospodarju nazaj dati, če je poškodovanec dobil povračilo storjene mu škode, in so tudi stroški kazenske obravnave založeni, v nasprotnem slučaju pa ima poglavar okraja ali pa župan (§ 22) orodje po javni dražbi prodati in pridobljeni znesek po odbitku troškov in povračila škode, izročiti poljskemu poškodovalcu ali pa, če ta ni znan in se ne oglasi v treh mesecih, zalogu za uboge dotičnega kraja.

§ 32. Pritožba zoper kazensko razsodbo mestnega Magistrata gre na Namestništvo. — Pritožba se mestnemu Magistratu ali ustno naznani, ali pismeno poda v 8 dneh od dneva, katerega se je izpodbijana razsodba proglasila, ali pa od dneva, katerega se je vročila, če se je namreč vročba pri proglašenju razsodbe zahtevala, ali vsled kontumacije uradno naročila. — Zoper dve soglasni razsodbi ni dopuščeno dalje pritoževati se. — Znabitni rekurz zoper razsodbo Namestništva, gre na Ministerstvo notranjih zadev.

§ 33. Globe tečejo v zaklad tukajšne hiše za uboge. — Globa, ki se ne dá izterjati, spremeni se v zapor ali v delo tolikih dni za občekoristne namene. — Sme se namreč namesto globe do 10 kron odmeriti do 24 ur zapora ali pa jeden dan dela.

§§ 34. do 36. so enaki §§ 44. do 46. pozvanega zakona za Kranjsko.

b) Razglas Magistrata v Trstu od 16. jan. 1885, št. 16.739.

Razveljavlja se navodilo za poljake (poljske čuvaje) od 3. okt. 1875, št. 23.105 in razglaša z odobritvijo municipalne delegacije naslednje novo navodilo:

1. Poljske čuvaje, ki jih plačuje mesto, imenuje mestni zbor. — Poljaki morajo biti neoporečni, morajo, kolikor treba, krajevno poznati polja in gozde, in biti krepke rasti.

2. Občinski poljski čuvaji polagajo službeno prisego na magistratu; vendar so vedno le v začasni službi, tedaj nimajo pravice do pokojnine ali preskrbnine (provizije), in munic. delegacija jih sme zaradi nedostatkov v službi odsloviti. Nastavljajo se samo za tri leta. — Po preteku treh let se imenovanje vrši iz nova. — Poljski čuvaji se smejo potrditi zopet za naslednje triletnje.

3. Poljski čuvaji so neposrednje podložni vaškim načelnikom (oni v Barkovljah pa okrajnemu načelniku v Barkovljah, posrednje pa okrajnim načelnikom in mestnemu magistratu, kateri ima tudi disciplinarno oblast čežnje. — Magistrat sme proti njim radi manjših službenih nedostatkov izreči globe do 40 K; o večjih nedostatkih, ki bi zahtevali odpust, sklepa mestni zbor.

4. Gledé službenega območja in službenega stanja poljskih čuvajev veljajo določila deželnega zakona o poljski obrambi od 20. marca 1882 dež. 13. in predpisi zakona od 16. junija 1872, dz. 84.

VII.

Predpisi za vojvodino Štajersko.

a) Zakon od 10. aprila 1904., dež. 57, zadevajoč varstvo poljskega blaga

— ima v §§ 1.—11. tako vsebino kakor isti §§ dotičnega zakona za Kranjsko, natisnjenega v tej knjigi pod II. a), z razločki:

konec § 3. se glasi:

- m) užiganje ognja na tujem svetu;
- n) neopravičeno kopanje ali napajanje domače živine v tuji vodi;
- o) neopravičeno onesnaženje ali poškodovanje tujih ribnih shramb in vodoshramb, naprav za umetno rejo rib, potem poljskih studencev.

§§ 12. in 13. sta enaka §§ 13. in 14. pozvanega zakona za Kranjsko, samo, da ima § 13. med živalmi navedeno „mulo“ ne „mezga“, v nemškem besedilu je v obeh zakonih „Maultier“.

§ 14. Ako store poljski kvar otroci, posli ali pastirji vsled pomanjkljivega naročila ali nezmožnosti, naročilo redno izvršiti, kaznuje se tisti, ki je dal naročilo, brez ozira na to, ali so bile dotične osebe same kaznovane ali ne, zaradi opuščenega dolžnega varstva z ravno istim denarnim zneskom, kateri je nastavljen za prestop, storjen od teh oseb. — Ta določba se mora posebno tudi takrat uporabiti če se pastirjem niso natančno označile meje pašnega prostora. — Za provzročeno škodo je naročevalec odgovoren v smislu § 1315. občnega državljanskega zakonika.

§§ 15. do 22. so po vsebini enaki §§ 16. do 23. pozvanega kranjskega zakona, z razlikami: Po § 16. odst. 3. morajo troške od občine nastavljenega poljskovarstvenega osebja plačevati posestniki, kojih zemljišča so izročena v varstvo, v razmerju njihovega zemljiškega davka.

§ 17. se glasi v početku: Posamezni posestnik ali več posestnikov z najmanj 25 hektarji (43·44 d. r. oralov) poljskemu blagu pripadajočih zemljišč smejo jim postaviti, ter koncem § ni pristavka „in ta privolitev . . .“

§ 22. ima dostavek: Ako občinsko predstojništvo izve za take okoliščnosti, jih mora takoj ovaditi političnemu okrajnemu oblastvu.

§ 23. Glede zunanjih znakov poljskih čuvajev veljajo določbe zakona z dne 29. maja 1887, dež. 39.¹⁾ Poljski redarji so upravičeni nositi v službi kratko pobočno orožje, katerega se smejo poslužiti samo v slučaja opravičenega silobrana.

§ 23. ¹⁾ Glej za tem zakonom pod b).

§§ 24. do 29. so po vsebini enaki §§ 26. do 30. pozvanega zakona za Kranjsko.

§ 30. ima isto vsebino, kakor § 31. dotičnega zakona za Koroško pod III. a) te knjige.

§§ 31. in 32. sta enaka §§ 32. in 33. pozvanega zakona za Kranjsko, samo, da ima poslednji § le-ta drugi odstavek:

Ako se oškodovanec, akoravno se je zanj poizvedovalo, ne oglasi za sprejem reči ali njihove vrednosti v roku jednega leta od časa poljskega kvara računjeno, mora se izkupilo prodanih reči oddati ubožni blagajni dotičnega kraja proti poroštvu občine za slučajne zahteve lastnika reči med časom zastaranja.

§§ 33. do 39. so enake vsebine kakor §§ 34. do 40. pozvanega kranjskega zakona, samo da se pozivljejo v § 33. paragraf 27., v § 34. paragraf 33., v § 35. paragrafa 30. in 32., v § 37. paragraf 37., v § 38. pa §§ 14. in 15. istega zakona za Štajersko.

§ 40. O priliki poljskega kvara odvzeta orodja krivca, katera so služila za izvršitev kaznjivega dejanja, jamčijo zaporedoma za povrnitev oškodovancu narasle škode, za troške kazenskega postopka in za globo. — Ako so vsi ti troški pokriti, vrne se naj orodje lastniku.

§§ 41. do 43. so enaki §§ 42. do 44. dotičnega zakona za Kranjsko, samo, da se v § 43. postavlja najnižja zaporna kazen 12 ur mesto 6.

§ 44. V tem zakonu glede posestnikov določena prava in dolžnosti veljajo tudi glede zakupnikov in uživalcev poljskega blaga.

§§ 45. in 46. soglašata z istima §§ zakona za Kranjsko.

b) Zakon od 29. maja 1887, dež. 39.,

o znamenju zapriseženih stražnikov nameščenih za varstvo zemljedelstva je povsem enak istemu zakonu za Kranjsko, natisnjenemu v tej knjigi pod II. e).

c) Ukaz c. kr. namestnika na Štajerskem dne 5. avgusta 1887, dež. 10., k § 1 deželnega zakona dne 29. maja 1887, dež. 25.¹⁾

Službeno znamenje določeno v zmislu zakona dne 29. maja 1887 za stražnike zaprisežene za varstvo zemljedelstva je kovano iz pakfonga in posreberjeno, je toraj bele barve. Oblika njegova je jajčasta in meri po dolgem 88 mm., po širokem 69 mm.

Ono kaže sledeče znake:

Na sredi je na vzvišenem grbovem ščitu štajerski panter, nad grbovim ščitom na sredi jelka, na desni vrba, na levi hrastova vejica, pod grbovim ščitom na sredi jelenova glava z rogovi, na desni in na levi od nje po ena riba. — Na desni od grbovega ščita je zgoraj jabelko z vejico, na sredi dinja in spodaj grozd z listjem. — Na levi od grbovega ščita je napravljen snop žita s klasjem.

Službeno znamenje se pripenja s ploščasto kljukico en centimeter široko, ki je privarjena zadej. — To službeno znamenje se naj nosi na levih prsih na suknji ali pa na vrhnji suknji tako, da se vidi lahko in popolnoma. — To službeno znamenje se dobiva samo pri političnih gospodah I. instance za ceno, kolikor je stalo samo.

Sklepne pripomnje.

V tej knjižici so zbrani predpisi, veljavni v naših deželah za obrambo ali varstvo polja in zemljišč sploh. Najglavnejši izmed teh so deželni zakoni o obrambi poljščine.²⁾

V svojem uradovanju sem mnogokrat opazil, da našim kmetovalcem, pa tudi županom, prav pogosto ni znano, kako je županstvom dana pra-

¹⁾ Zgoraj pod b). ²⁾ Besedilo tega zakona za Kranjsko je napravil sam pok. pesnik France Levstik.

vica, da sodijo sami o škodi ali okvari, storjeni na poljedelskih zemljiščih ali stvareh. Priročna zbirka teh predpisov je bila torej jako potrebna.

V teh zakonih ali postavah je določeno, da ima prve tri mesece po poljski oškodbi le županstvo (v prenesenem delokrogu) soditi o škodi, in izrekati kazni zaradi oškodovanja (§ 22. zakona za Trst, 29. zakona za Štajersko in 30. vseh drugih deželnih zakonov), da sme županstvo oškodovanemu prisoditi do 30 K odškodnine (§ 39. zakona za Kranjsko in Istro, 38. zakona za Koroško, Goriško - Gradiško in Štajersko, ter 29. za Trst), in pa, da spadajo take tožbe, razen kadar se zahteva odškodnina nad 30 K, pred sodišča še le tri mesece po okvarbi (§ 34. zakona za Trst, 44. zakona za Istro in 43. vseh drugih deželnih zakonov.) Kadar je torej kaka odškodninska tožba v teh mejah podana sodišču, naj toženec pri prvi razpravi izjavi, da ona ne spada k sodišču, ampak k županstvu.

Ni treba omenjati, da se s takim priprostim končanjem prepirov na občinskem uradu prihrani mnogo potov, časa in sovraštva. Pravdarjem pa, ki radi takih oškodb deželnim zakonom nasproti le še iščejo troškov na sodiščih, jih sodnik pač ne bi prisodil, tudi ko bi pravdo dobili, ker ti troški niso bili potrebni, ter tudi noben odvetnik se ne bi trgal za take pravdice. To velja seve le tedaj, kadar je soditi o golem oškodovanju, ne pa kadar se je nasprotnik s svojim dejanjem pri kakem zemljišču hotel spraviti v posest ali celo last; ob takih primerih ima pač odločevati le sodišče.

Omenjeni zakoni so vinorodnim krajem velike važnosti tudi zato, ker, razen štajerskega in tržaškega, dajo županstvu oblast, da določijo dôbo trgatve. Ko bi se izpolnjevala določila tudi s te strani, bi ne bilo radi vsakoletnih največ prezgodnjih trgatav tolikih nerednosti, o katerih pravi že okrožnica kranjskega deželnega odbora od 16. maja 1874, natisnjena na strani 28, da so na škodo posameznim vinogradnikom, pa gotovo tudi vinotrštvu kranjskemu sploh.

Razsodna županstva lahko mnogo koristijo svojemu okraju in prebivalstvo jim bode hvaležno vsaj kasneje, ko se pokažejo dobri uspehi, ako se bodo tudi radi trgatve ravnali po določenih tega, na Kranjskem pa razun tega tudi v knjigi natisnenega zakona za vinograde, ki je še vedno popolnilo § 12. deželnega zakona o poljščini. — Meni pa bo lepo zadostilo, ako sem z izdanjem teh predpisov tudi nekaj koristil gospodarskemu napredku v domovini.

V NOvem MESTU, koncem meseca septembra 1908.

Urednik.

VSEBINA.

	Stran
I. Državni zakon o uradnem stanju stražarskega osebja.	3
II. Predpisi za Kranjsko. a) Zakon o obrambi poljščine.	6
b) Razglasilni ukaz o vinograjsem zakonu.	
c) Zakon za vinograde. d) Okrožnica dež. odbora vinogradnikom.	24—28
e) Zakon ob oznakah čuvalnih organov.	
f) Ukaz k temu.	29—30
g) Zakon o varstvu planik in kraljeve rože	30—31
III. Predpisi za Koroško. a) Zakon o obrambi poljščine.	31
b), c) Dodatni predpisi k temu zakonu.	32
IV. Predpisi za Goriško-Gradiško. a) Zakon o varstvu poljskega blaga. b), c) Dodatni predpisi.	32—34
d) Zakon o zahtevkih za javne stražnike.	45—39
e) Zakon v varstvo planike.	40
V. Predpisi za Istro. a) Zakon o varstvu poljskega blaga.	40
b), c), d) Dodatni predpisi k temu zakonu.	40—41
e) Zakon o reji in paši koz. f) Ukaz k temu zakonu.	40—46
VI. Predpisi za Trst. a) Zakon o varstvu poljskega blaga. b) Razglas k temu zakonu.	46—50
VII. Predpisi za Štajersko. a) Zakon o varstvu poljskega blaga. b), c) Dodatni predpisi k temu zakonu.	50—53
Sklepne urednikove pripomnje	53—55

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko),

je uredil ter dobivajo se pri njem in pri vseh knjigo-tržcih naslednje pravne knjige:

1. **Civilnopravdni zakoni** z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, obsegajoči XII. in 909 strani. 1905. V platno vezana knjiga . . . K 8.—
2. **Odvetniška tarifa**; določila o rabi hrvatskega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine, s stvarnim kazalom, (20 tabel). 1906. Broširano K 1·80
3. **Zakoni o javnih knjigah, zemljiških itd.** z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvatskem in slovenskem jeziku, z vzorci knjižnih prošenj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skup 618 strani. Mehko vezana knjiga K 5·60
popolno v platno vezana K 6.—

Ponatisi iz knjige pod 3.:

4. **Vzgledi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kolkovna in vpisnina. Broš. K 1.—
5. **Kolkovna in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Stenska tabela na močnem papirju K —·60

Dalje od „Poljudne pravne knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravniki“:

- Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vezano K —·40
- Zvezek II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah.** 1908. Cena mehko vezani knjižici . . . K —·80
- Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev.** 1908. Knjiga, potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjižica K —·80
- Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč.** 1908. Mehko vezano . . . K 2.—
- Zvezek XI. in XII. **Predpisi zoper okvaro poljščine v slovenskih deželah.** 1908. Mehko vezano K —·80

Ponatis iz te knjižice: **Stenska tabela s kazenskimi določili zaradi obrambe poljščine.** Posebej za
a) Kranjsko, Koroško in Istro. b) Goriško-Gradiško in Trst. c) Štajersko à K —·20

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštneemu povzetju, tako, da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštne v gotovini ali poštne znamkah.